

วันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล

ปีที่ 4 – งานเสวนา กิจกรรม และสรุปความคิดเห็นต่องาน

จัดทำโดย

หน่วยปฏิบัติการวิจัยชนพื้นเมืองและทางเลือกการพัฒนา

โครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และมูลนิธิเพื่อนชนเผ่า

สนับสนุนโดย

กระทรวงวัฒนธรรม

วันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ปีที่ 4 –
งานเสวนา กิจกรรม และสรุปความคิดเห็นต่องาน

จัดทำโดย	หน่วยปฏิบัติการวิจัยชนพื้นเมืองและทางเลือกการพัฒนา โครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมูลนิธิเพื่อนชนเผ่า
สนับสนุนโดย	กระทรวงวัฒนธรรม
ภาคีเครือข่ายร่วมจัด/ประสาน	กระทรวงวัฒนธรรม ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การ มหาชน) สหภาพยุโรป (EU) .สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย .วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต / พังงา / สตูล / ระนอง / กระบี่ โครงการสื่อสารคนชายขอบ (สสส.)
เขียนโดย	นฤมล อรุโณทัย อูษา โคตรศรีเพชร และพลาเดช ณ ป้อมเพชร
ภาพโดย	อูษา โคตรศรีเพชร และพลาเดช ณ ป้อมเพชร
ออกแบบปกและรูปเล่ม	อูษา โคตรศรีเพชร
ปีที่พิมพ์	2557
จำนวนที่พิมพ์	300 เล่ม
อำนาจการผลิตและพิมพ์โดย	สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 0-2218-7366, 0-2218-7376 โทรสาร 0-2255-2353 Email: indigenous.ru@hotmail.com www.andaman.cusri.chula.ac.th

สารบัญ

	หน้า
1. ความเป็นมาของงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งที่ 4	1
2. สรุปบรรยากาศและกิจกรรมงานรวมญาติฯ ณ ชุมชนบ้านทุ่งหว้า จ.พังงา	10
3. สรุปเสวนาวันรวมญาติฯ เวทีเสวนา “สานพลัง พลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมชาวเล”	15
4. สรุปความคิดเห็นต่องานวันรวมญาติฯ	22
5. ภาคผนวก ก กำหนดการ งาน “วันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 4”	40
6. ภาคผนวก ข กำหนดการ แบบสอบถามความคิดเห็น งาน “รวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 4”	42

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลเป็นชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิม ที่อาศัยหาอยู่หากินบริเวณทะเลอันดามันมาเป็นเวลานาน ประมาณ 300 ปี ปัจจุบันมีชุมชนชาวเล 41 ชุมชนกระจายในพื้นที่ 5 จังหวัด คือ ภูเก็ต พังงา สตูล ระนอง และกระบี่ ประชากรประมาณ 13,000 คน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มมอแกน กลุ่มมอแกลน และกลุ่มอุรักลาไวย กลุ่มนี้มีภาษาพูดที่แตกต่างกันออกไปจาก 2 กลุ่มแรก แต่ทั้ง 3 กลุ่มมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมและสภาพปัญหาที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

ปัญหาที่สำคัญของชาวเล คือ **ปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย** ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 25 ชุมชนที่ไม่มีเอกสารสิทธิที่ดินและบางส่วนมีความขัดแย้งกับเอกชน **ปัญหาสุขภาพและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อประกอบพิธีกรรม**ของชาวเล ซึ่งส่วนใหญ่อยู่พื้นที่ชายหาดริมทะเล เมื่อมีนโยบายการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ทำให้เกิดการรุกรานที่ดินสุสาน/พื้นที่พิธีกรรมของชาวเล ทำให้ชาวเลบางชุมชนไม่มีพื้นที่ชายหาดเพื่อทำพิธีกรรม จากการสำรวจพบว่ามีปัญหาถึง 15 แห่ง **ปัญหาที่ทำกินทางทะเล** แต่เดิมชาวเล หากินตามเกาะแก่งและหน้าหาด โดยใช้อุปกรณ์ประมงแบบพื้นบ้าน แต่เมื่อมีการประกาศเขตอุทยาน เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และนโยบายการท่องเที่ยว ทำให้ชาวเลไม่มีสิทธิในการเข้าไปหากินในที่ทำกินดั้งเดิม และมีชาวเลถูกเจ้าหน้าที่อุทยานจับกุมพร้อมยึดเรือ อุปกรณ์และสัตว์น้ำจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งการถูกจับส่งผลให้ครอบครัวชาวเลต้องมีหนี้สินเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ข้อจำกัดที่เกิดขึ้น ทำให้ต้องออกหากินไกลและดำน้ำลึก 30-50 เมตร ส่งผลให้เกิดอาหารน้ำหนึบ **มีปัญหาด่อสุขภาพ** ทำให้ชาวเลหลายคนต้องพิการ

นอกจากนี้ ชาวเลยังมีปัญหาเรื่องการศึกษา ขาดความมั่นใจในตนเอง ภาษาและวัฒนธรรมกำลังสูญหาย เผชิญกับอคติของคนในสังคมรอบข้างและอื่นๆ

โดยสรุปปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล เป็นปัญหาที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาที่ยังไม่สมดุล ทั้ง นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและการประกาศเขตอนุรักษ์ต่างๆ ทำให้ชาวเลไม่มีสิทธิในทรัพยากร ที่เคยหากินมาตั้งแต่บรรพบุรุษต่างๆ ที่รัฐธรรมนูญไทยรับรองสิทธิตามจารีตประเพณีดั้งเดิม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตชาวเลตกต่ำ ประกอบกับชาวเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่รักสงบ มีวิถีหาอยู่หากินกับธรรมชาติ ไม่สะสม ขาดความรู้เรื่องกฎหมายมักถูกหลอกลวงเอาเปรียบ จึงเป็นกลุ่มเปราะบางที่สังคมควรปกป้องเพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน

ทั้งนี้เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบหลักการแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ตามแนวทางจัดทำพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษชาวเล และมอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแผนไปปฏิบัติ ประกอบด้วย การสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย การให้ชาวเลสามารถประกอบอาชีพประมงหาทรัพยากร

ตามเกาะต่างๆ ได้ โดยผ่านปรนพิเศษในการที่ใช้อุปกรณ์ดั้งเดิมของกลุ่มชาวเล การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขเพื่อฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากการดำน้ำทำให้เกิดโรคน้ำหนึบ และการให้ความรู้เพื่อการป้องกันโรคน้ำหนึบ การแก้ปัญหาสุขภาพในชุมชนชาวเลที่ไม่มีบัตรประชาชน การส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กและสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับจัดตั้งการศึกษาพิเศษ / หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนชาวเล การแก้ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ การส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเล การส่งเสริมชุมชนและเครือข่ายชาวเลให้เข้มแข็ง รวมทั้งให้มีงบประมาณส่งเสริม วันนัดพบวัฒนธรรมชาวเล แต่การแก้ปัญหาต่างๆ ยังไม่มีความคืบหน้ามากนัก อันเนื่องจากปัญหาชาวเลเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน การแก้ปัญหาจึงต้องใช้ความร่วมมือสานพลังจากหลายฝ่าย ทั้งองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและกลุ่มชาวเล จึงจะบรรลุผล และเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2556 นายกรัฐมนตรีได้ลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการนโยบายเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตและแก้ไขปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

อาศัย ตาม มติ ครม. จึงเห็นควรจัดงาน “วันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล” ครั้งที่ 4 ในวันที่ 9-10 พฤศจิกายน 2556 ณ ชุมชนชาวเลบ้านทุ่งหว้า ต.คึกคัก อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายชาวเล รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับภาคีต่างๆ ในสังคม
2. เพื่อสื่อสารปัญหาชาวเล ต่อสังคมสาธารณะ และผลักดันการแก้ปัญหาในระดับนโยบายตามมติครม.
3. เพื่อสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูประเพณี วิถีชีวิต และรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม

วันที่ 9 พฤศจิกายน 2556

งานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 4 (มอแกน..มอแกลน..อุรักลาไ่วย) จัดขึ้น ณ ชุมชนชาวเลบ้านทุ่งหว้า ต.คึกคัก อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา ระหว่างวันที่ 9-10 พฤศจิกายน 2556 ที่ผ่านมา โดยมีผู้แทนจากเครือข่ายชาวเลเป็นแม่งานหลักในการจัดงาน โดยในช่วงเช้าของวันเปิดงาน พี่น้องกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล นักวิชาการ กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่างเริ่มทยอยมาลงทะเบียนบริเวณหน้างาน เมื่อเดินเข้ามาในบริเวณจัดงานซึ่งเป็นสนามฟุตบอลหน้าหมู่บ้าน จะมีการตั้งเต็นท์จัดนิทรรศการ ภาพถ่าย เพื่อถ่ายทอดเรื่องราว ความเป็นมาของชุมชนชาวเลในประเทศไทยให้ผู้สนใจได้ชมกัน ภายในงานมีการตั้งเต็นท์ขนาดสองฝั่งเรื่อยไปจนถึงเวทีการแสดงขนาดใหญ่ โดยแต่ละเต็นท์จะมีป้ายชื่อของแต่ละชุมชนชาวเล/จังหวัด ซึ่งภายในมีการจัดแสดงนิทรรศการ ภาพถ่าย เครื่องมือประมง ฯลฯ

พิธีเปิดงานเริ่มในเวลา 10.00 น. โดยการเชิญโต๊ะหม่อมชาวมอแกลนมาประกอบพิธีเช่นไหว้ วิญญาณเจ้าที่ เริ่มพิธีด้วยการรองพื้นด้วยใบตอง พร้อมกับของเซ่นไหว้ ประกอบด้วย ดอกไม้ รูปเทียน หมากพลู พิธีนี้ถือเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์เพื่อความเป็นสิริมงคล ต่อจากนั้นพิธีกรบนเวทีได้แนะนำการแสดงทางวัฒนธรรมและกิจกรรมภูมิปัญญาของชาวเลจากชุมชนต่างๆ เช่น ร้องเง้ เพลงบอก กาหยง มโนราห์ ซึ่งมีแสดงสลับหมุนเวียนกันบนเวที หลังจากนั้นในช่วงเวลากลางวัน ชาวเลหลายชุมชนยังใช้เวลาทำอาหารพื้นบ้านและแจกจ่ายให้แก่ผู้ร่วมงานได้รับประทานร่วมกัน อาทิ ยำวูวาย – (“วูวาย” ก็คือหมึกสายชนิดหนึ่งนั่นเอง)

บรรยากาศบริเวณเวทีการแสดงและเต็นท์ที่พัก ซึ่งภายในมีการจัดแสดงนิทรรศการ ภาพถ่าย ฯลฯ

ต่อมาในช่วงเวลา 13.30 น. **นายไชยวัฒน์ เทพี** รองผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา เดินทางมาเป็นประธานเปิดงานรวมชาติพันธุ์ชาวเลครั้งที่ 4 ณ ชุมชนชาวเลบ้านทุ่งหว้า ต.คึกคัก อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา เพื่อให้มีการเชื่อมโยงพบปะกันระหว่างพี่น้องชาวเลจากพื้นที่ต่างๆ ในการร่วมกันฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรม รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการผลักดันให้ปัญหาทั้งด้านที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับประกอบพิธีกรรมได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังในระดับนโยบาย

ในขณะเดียวกัน ชาวเลบางส่วนยังไม่มีบัตรประชาชน ทำให้ขาดสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมทั้งภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม และภาษาที่กำลังจะสูญหายไป และปัญหาของคนในสังคมที่ไม่เข้าใจวิถีชีวิตของ ชาวเล

รองผู้ว่าราชการจังหวัดพังงาเยี่ยมชมนิทรรศการชุมชน เวทีเสวนา “สานพลัง พลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมชาวเล”

กิจกรรมในช่วงต่อมา เป็นการเปิดเวทีเสวนาในหัวข้อ “สานพลัง พลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมชาวเล” โดย อ.ดร.นฤมล อรุโณทัย นักวิชาการชาติพันธุ์ จากสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ โดยวิทยากรบนเวทีล้วนเป็นผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี / กระทรวงยุติธรรม (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน / กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ / กระทรวงวัฒนธรรม / กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (กรมอุทยาน) / ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) / มูลนิธิชุมชนไท / สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฯลฯ ประเด็นหลักในการเสวนาสะท้อนถึงปัญหาการถูกรุกรานที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ตลอดจนปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ร่วมวงเสวนาทั้งชาวเล องค์การภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์การอิสระ สื่อมวลชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นอันจะนำไปสู่มาตรการการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เวทีเสวนาได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากผู้เข้าร่วมชาวเลและกลุ่มคนที่เข้าร่วมจากหน่วยงานต่างๆ

หลังจากนั้น มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ที่แต่ละหมู่บ้านจะจัดเตรียมการแสดงศิลปะวัฒนธรรมจากหมู่บ้านชาวเลทั้งมอแกน มอแกลน และอูรักลาโว้ยมาร่วมแสดงบนเวที มีทั้งการรำรอนเง็งซึ่งเป็นเอกลักษณ์ศิลปะวัฒนธรรมของชาวเล การแสดงระบำของเด็กๆ ตัวแทนกลุ่มชาวเลจากหมู่บ้านต่างๆ ที่มีการแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง บ้างก็แต่งตัวตามสมัยนิยม ซึ่งการแสดงแต่ละชุดต่างเรียกเสียงปรบมืออย่างกึกก้องจากผู้ชมโดยรอบตลอดทุกชุดการแสดง

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมต่างๆ บนเวทีในช่วงบ่ายแล้ว ช่วงค่ำก็มีการร่วมรับประทานอาหารค่ำอย่างพร้อมเพรียงกัน โดยฝีมือการปรุงอาหารจากแม่บ้านชาวมอแกลนบ้านทุ่งหว้าเจ้าภาพที่ทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจ ส่วนการแสดงบนเวทียังคงมีการสลับหมุนเวียนกันขึ้นแสดงต่อไปจนถึงเวลา 22.00 น.

หลังจากนั้น ทุกคนต่างแยกย้ายกันเข้าพักผ่อนตามบ้านที่เจ้าภาพจัดให้แขกหรือได้พักร่วมกับเจ้าของบ้าน ในชุมชนทุ่งหว้า

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของลูกหลานชาวเล และการแสดงของแต่ละชุมชนที่ผลัดกันขึ้นแสดงอย่างต่อเนื่อง

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2556

การเปิดเวทีเสวนาในระดับชุมชน เพื่อพูดคุย รับฟังและแลกเปลี่ยนปัญหา เพื่อร่วมกันหาทางออก

กิจกรรมในช่วงเช้าวันที่สอง เป็นการเปิดวงเสวนาในระดับชุมชน เพื่อพูดคุย รับฟังและแลกเปลี่ยนปัญหา เพื่อร่วมกันหาทางออก โดยมี อ.ดร.นฤมล อรุโณทัย นักวิชาการชาติพันธุ์ จากสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำหน้าที่เป็นผู้นำดำเนินรายการ โดยมีผู้แทนและชาวเลจากทุกชุมชนเข้าร่วมวงพูดคุย ประเด็นหลักในการเสวนาสะท้อนถึงปัญหาการถูกรุกรานที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ตลอดจนปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ร่วมวงเสวนาทั้งชาวเล องค์กรภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ สื่อมวลชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นอันจะนำไปสู่มาตรการการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น

ต่อมาเมื่อเวลา 11.00 น. เครือข่ายชาวเลทุกพื้นที่ได้ร่วมกันอ่านคำประกาศเจตนารมณ์ มีใจความสำคัญดังนี้ “กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล มอแกน มอแกน และอุรักลาไวกัย เป็นกลุ่มคนพื้นเมืองที่อาศัยและทำมาหากินในบริเวณชายฝั่งอันดามันของประเทศไทยมานานหลายร้อยปี มีภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แต่กลับไม่ได้รับการเชิดชูในฐานะชนพื้นเมืองที่ควรจะมีสิทธิด้านที่อยู่อาศัยและสิทธิทางวัฒนธรรมตามรัฐธรรมนูญ ชาวเลขาดความมั่นคงใน

อยู่อาศัยบริเวณชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นที่ที่อยู่อาศัยและทำมาหากินมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ภัยคุกคามต่อวัฒนธรรมชุมชน คือ การรุกคืบของธุรกิจพัฒนาที่ดิน ธุรกิจท่องเที่ยว รวมทั้งกฎระเบียบของพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งอาจทำให้ไม่เหลือผืนดินให้ขยายหรือสืบทอดจนถึงรุ่นลูกหลานอีกต่อไป และที่สำคัญปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ยังคงฝังรากลึก เป็นผลสะท้อนให้กลุ่มชาวเล กลายเป็นพลเมืองชั้นสองในสังคมอีกด้วย จากสถานการณ์ข้างต้น เครือข่ายชาวเลและภาคีความร่วมมือ มีความเห็นร่วมกันว่าควรจะมีการขับเคลื่อนให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม มีแผนงานและกิจกรรมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระชับเครือข่ายความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และในขณะเดียวกันก็สร้างความเข้าใจในคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคม จึงขอประกาศว่า

- (1) ขอให้สร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย โดยการออกโฉนดชุมชน และขอให้ทำเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาวเล
- (2) ขอให้มีการพิสูจน์สิทธิในที่อยู่อาศัย ของชุมชนชาวเลด้วยวิธีอื่นๆ ที่ไม่ใช่เอกสารสิทธิแต่เพียงอย่างเดียว
- (3) ขอให้ชาวเล สามารถประกอบอาชีพประมง โดยใช้เครื่องมือแบบดั้งเดิม ในการหาทรัพยากรตามเกาะต่างๆ และจัดทำพื้นที่เขตผ่อนปรนเพื่อให้ชาวเลเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างชอบธรรม
- (4) ขอให้เร่งแก้ปัญหาสัญชาติ ในกลุ่มพี่น้องชาวเลที่ไม่มีบัตรประชาชนจำนวนกว่า 500 คน
- (5) ขอให้ช่วยส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กและสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (6) ขอให้แก้ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ และให้มองชาวเลอย่างมีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์
- (7) ขอให้ส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเล สนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น ส่งเสริมให้มีโรงเรียนสอนภาษาวัฒนธรรมในท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการสอนศิลปวัฒนธรรมชาวเลในหลักสูตรสามัญ ส่งเสริมชมรมท้องถิ่นในโรงเรียน เช่น ชมรมภาษา ชมรมร้องเงี้ยว ส่งเสริมการใช้สื่อที่หลากหลาย สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อสมัยใหม่ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนเหล่านี้เป็นต้น
- (8) หลายชุมชนมีกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็งอยู่แล้ว ขอให้ภาครัฐดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ และส่งเสริมชุมชนให้เกิดกิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง
- (9) ขอให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการทำงานของเครือข่ายพี่น้องชาวเลให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม และขอให้มีงบประมาณส่งเสริม วันนัดพบวัฒนธรรมชาวเล เพื่อจัดกิจกรรมและการพบปะแลกเปลี่ยน ในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี โดยการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ
- (10) ให้คณะกรรมการอำนวยการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับชาติ มีการจัดประชุมที่ต่อเนื่องจริงจัง โดยต้องรับฟังและสนับสนุนข้อเสนอแนะของตัวแทนชาวเล” ประกาศเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน

ในงานรวมญาติชาติพันธุ์ครั้งที่ 4 นี้มีผู้สนใจเข้าร่วมมากมายจากหลากหลายกลุ่ม ดังนี้

1. เครือข่ายชาวเลโดยเป็นกลุ่มชาวเลทั้งมอแกน มอแกลน และอุรักลาไวย์ จากจังหวัดพังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล จำนวนกว่า 200 คน
2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กรมประมง กระทรวงยุติธรรม กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช / ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) / มูลนิธิชุมชนไท / สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. สื่อมวลชน ทั้งสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนสื่ออิสระอื่นๆ
4. นักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์ นิสิต นักศึกษา
5. องค์กรภาคเอกชน เช่น มูลนิธิชุมชนไท เป็นต้น
6. ผู้สนใจทั่วไป ที่แวะเข้ามาเยี่ยมชมในงาน

3 สรุปเสวนาวันรวมญาติฯ “สานพลัง พลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมชาวเล”

เวทีเสวนา “สานพลัง พลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมชาวเล”¹

วันที่ 9 พฤศจิกายน 2556 เวลา 14.30-16.30 น.

ณ ชุมชนชาวเลบ้านทุ่งหว้า ต.คึกคัก อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา

บรรยากาศเวทีเสวนา “สานพลัง พลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมชาวเล”

การเสวนาภายใต้หัวข้อ “สานพลัง พลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมชาวเล” ในงาน “วันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล” ครั้งที่ 4 มีผู้เข้าร่วมเสวนา ได้แก่ คุณปริดา คงแป้น ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท ดร.ทรงวิทย์ เชื่อมสกุล สำนักกิจการชาติพันธุ์ คุณวิชา ไพโรจน์ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคมที่ 33 จังหวัดพังงา กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ คุณปรียา แวหงษ์ ผู้แทนของสหภาพยุโรป พ.ต.ท.ประวุธ วงศ์สีนิล ผู้เชี่ยวชาญคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) คุณไมตรี จงไกรจักร ตัวแทนเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.) รวมถึงตัวแทนชาวเลหลายชุมชน ได้แก่ คุณสนธิ แซ่ซั่ว จากชุมชนราไวย์ คุณอรรณพ หาญทะเล แกนนำเยาวชนจากชุมชนทับตะวัน คุณห้อง กล้าทะเล ผู้นำชุมชนทุ่งหว้า และคุณครูแสงโสม หาญทะเล จากชุมชนเกาะหลีเป๊ะ นอกจากนี้ยังมีชาวกะเหรี่ยงจากภาคเหนือและจังหวัดเพชรบุรีที่เข้ามาช่วยแชร์ประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชาวเล โดยมี ดร.นฤมล อรุโณทัย จากสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ดำเนินรายการ

ดร.ทรงวิทย์ เชื่อมสกุล สำนักกิจการชาติพันธุ์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

การมาร่วมงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งนี้ถือเป็นครั้งที่ 3 นับตั้งแต่การจัดงานครั้งแรกในปี พ.ศ.2553 ที่จัดบริเวณหน้าศาลากลางอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา และมีการพูดถึงมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ.2553 เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมชาวเล สำนักกิจการชาติพันธุ์ ได้เฝ้าติดตามดู

¹ โปรดดูรายละเอียดกำหนดการในภาคผนวก ข

ทิศทางของชาวเลกลุ่มนี้มาตั้งแต่เหตุการณ์สึนามิเมื่อปลายปี พ.ศ.2547 กระทั่งเกิดเป็นมติ ครม.2553 ที่ผ่านมายุทธศาสตร์การทำงานแบบใกล้ชิดแม้จะไม่มีกำลังมากนัก แต่พยายามส่งเสริมให้เกิดงานนี้ได้มีการประสานงานกับ ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คุณปริดา คงแป้น มูลนิธิชุมชนไท และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสานพลังให้เกิดงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลขึ้นทุกปี เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งเดียวที่ทำให้มนุษย์ในสังคมแตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น วัฒนธรรมเป็นสิ่งดีงาม อยู่ในภาษา ภูมิปัญญา วิถีชีวิต หากคนใดไม่มีวัฒนธรรมก็คงไม่แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญที่เราต้องสืบสานและรักษาฟื้นฟูเพื่อให้สิ่งดีงามนั้นอยู่กับเราตลอดไป หากไม่มีวัฒนธรรม วิถีชีวิต อัตลักษณ์ของตนเองแล้วก็เปรียบเหมือนมีโรคภัยเข้าสู่ตัวเรา ไม่มีสิ่งใดที่จะไปต่อต้านโรคภัยได้ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ที่จะทำงานเน้นในเรื่องนโยบาย ตั้งแต่ระดับกระทรวง จนถึงระดับพื้นที่แต่ละจังหวัด เพื่อให้เกิดกลไกในการเสริมพลังกับกลุ่มชาวเล หนึ่งปีที่ผ่านมาการจัดตั้งกลไกในระดับจังหวัด มีฝ่ายกิจการชาติพันธุ์ที่ศูนย์พัฒนาสังคมจังหวัดทุกจังหวัดเพื่อช่วยสนับสนุนประสานงาน รับเรื่องราวร้องทุกข์ หรือขอการสนับสนุนหรือประสานงานในการให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา ซึ่งในอนาคตอีก 5 ปีข้างหน้า งานของสำนักกิจการชาติพันธุ์ที่ต้องทำต่อ คือ การสำรวจประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสัญชาติและไม่มีสัญชาติโดยประสานงานกับกระทรวงมหาดไทยเพื่อทำให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น เกี่ยวกับเรื่องการให้สิทธิด้านต่างๆ การประสานงานเกี่ยวกับการให้สิทธิ เช่น เรื่องที่ดิน วัฒนธรรม สวัสดิการต่างๆ อัตลักษณ์ และความเป็นชาติพันธุ์ นอกเหนือจากเรื่องนโยบายแล้ว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการแต่ละจังหวัด ในสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังทำงานในเรื่องการพัฒนาต่างๆ โดยจะประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำการพัฒนาทั้งหลายที่ชาวเลต้องการมาสู่ชุมชน ส่วนเรื่องการเตรียมความพร้อมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนนั้น ควรศึกษาถึงผลดีผลเสีย ข้อควรระวัง ซึ่งทางกระทรวงฯ ได้มีแผนงานรองรับไว้แล้วกับงานเหล่านี้ และคิดว่าสิ่งที่ขาดไม่ได้ที่ทำให้กลุ่มชาวเลมีพลัง คือ การมีองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งจะเข้ามาช่วย และที่สำคัญที่สุดคือ ตัวชาวเลเองที่ต้องร่วมมือช่วยกัน รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เพื่อให้มีเครือข่ายหนุนเสริมการทำงาน จะทำให้มีพลัง มีกำลังใจที่สามารถทำอะไรหลายอย่างในระดับจังหวัดและระดับประเทศได้

คุณปริดา คงแป้น ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท

มูลนิธิชุมชนไทสนับสนุนเรื่องการผสมผสานพลัง พลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมชาวเลใน 3 ส่วน คือ การทำให้เกิดเครือข่ายของชาวเล เป็นการผสมผสานพลังพี่น้องชาวเลที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆ เป็นความพยายามที่ยาวนานกว่า 10 ปี ไม่เฉพาะเครือข่ายชาวเลอย่างเดียว แต่ยังมีเครือข่ายผู้ประสพภัยสึนามิและเครือข่ายชุมชนอื่นๆ ที่ไม่ใช่ชาวเลในฝั่งอันดามันด้วย เพื่อให้ชาวเลและกลุ่มอื่นๆ ได้เกิดการช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหาต่างๆ

ของฝั่งอันดามัน ปัญหาหลัก คือ เรื่องที่ดิน ความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ปัญหาที่ทำกินในทะเล เป็นประเด็นที่ทางมูลนิธิพยายามเสริมให้พี่น้องชาวเล ชาวบ้านอื่นๆ และเครือข่ายต่างๆ เกิดความเข้มแข็ง ได้รู้จักกันและได้ร่วมคิดเพื่อทำงานและแก้ปัญหาของตนเอง เพราะคนภายนอกไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาให้ทั้งหมดได้ เหล่านี้คือบทบาทหน้าที่ที่ทางมูลนิธิชุมชนไททำมาตลอด 10 ปี ในอีกด้านหนึ่ง คือ การประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรต่างประเทศ นักวิชาการ และหน่วยงานต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและในพื้นที่ ให้ร่วมรับรู้ปัญหาและช่วยแก้ปัญหา ช่วยหาทางออก เนื่องจากเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหลายกระทรวง เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น พี่น้องชาวเลจึงต้องมีความเข้าใจในปัญหาต่างๆ นี้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมากในการทำงานแก้ปัญหา ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน พี่น้องชาวเลเองก็แก้ไขกันตามลำพังไม่ได้ ต้องร่วมมือร่วมใจกันกับหน่วยงานต่างๆ งานในวันนี้เกิดขึ้นได้เพราะมีคณะทำงานเครือข่ายชาวเลที่เข้มแข็งมาก ทำงานกันเองทุกอย่าง ทั้งทำอาหาร ชักชวนเพื่อนฝูง หางบประมาณ ฯลฯ รวมถึงหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าร่วมก็มีจำนวนมากขึ้นด้วย ทั้งสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดจนจนจังหวัดและหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อีกส่วนสำคัญที่สุดที่ทางมูลนิธิสนับสนุน คือ ระดับนโยบาย ได้เกิดการช่วยกันผลักดันจากหลายหน่วยงานทั้งในระดับองค์กร และชุมชน โดยเฉพาะเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปชุมชนและสังคมเมืองและเครือข่ายผู้ประสพภัยสึนามิ เครือข่ายขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (ขปส.) หรือ P move ทำให้ระดับนโยบายหันมามองปัญหาของชาวเลมากขึ้น อีกกลุ่มที่สำคัญคือ กลุ่มพี่น้องสื่อมวลชนที่มาทำข่าวในวันนี้ เป็นสื่อมวลชนกลุ่มที่ช่วยเผยแพร่ข่าวสารและติดตามการทำงานของชาวเลมาตั้งแต่หลังเหตุการณ์สึนามิ และมีความตั้งใจผลักดันเรื่องราวของพี่น้องชาวเลต่อไปจนกระทั่งปัญหาพี่น้องชาวเลได้รับการแก้ไขให้ลุล่วง จะเห็นได้ว่าจากจุดเริ่มต้นของชาวเลมีเพียงชุมชนชาวเลเล็กๆ เพียงไม่กี่ชุมชน อาทิ บ้านทับตะวัน พังงา แต่ตอนนี้ได้เชื่อมโยงไปทั่วกลุ่มชาวเลทั้ง 5 จังหวัด คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล แม้จะยังไม่ครบทั้ง 43 ชุมชนชาวเลก็ตาม

แต่ก็นับเป็นเรื่องน่ายินดีที่มีมติ ครม.เกี่ยวกับการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ในปี พ.ศ.2553 หลังจาก มติ ครม.ผ่านมาครบ 3 ปีแล้ว คงต้องมาช่วยกันประเมินว่าปัญหาของพี่น้องชาวเลได้รับการแก้ไขไปได้มากน้อยเพียงใด เพราะที่ผ่านมามีทั้งปัญหาที่แก้ได้ แต่ก็มีอีกหลายปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ มติครม.ปีที่ 1 ช่วยแก้ไขปัญหาในเรื่องบัตรประชาชน เดิมทีชาวเลไม่มีบัตรประชาชนจำนวน 724 คน ปัจจุบันลดลงเหลือ 541 คน ซึ่งประเด็นนี้คงต้องช่วยกันต่อไป และวันนี้ก็มีผู้แทนจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเข้ามารับเรื่องร้องเรียนจากพี่น้องชาวเลด้วย เหล่านี้คือ แนวทางหลัก 3 ส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ สานพลังเครือข่าย

สานพลังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับพื้นที่และระดับนโยบายและผลักดันประเด็นนโยบาย และสานพลังให้สื่อมวลชนมาช่วยรับรู้เรื่องราวและช่วยเผยแพร่ออกไป นอกจากนี้ยังมีชาวดีด้านนโยบายแก่พี่น้องชาวเล เพราะนายกรัฐมนตรีได้ลงนามตั้งคณะกรรมการแก้ปัญหาชาวเลแล้ว โดยมีคุณพงษ์เทพ เทพกาญจนา รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะทำงาน ได้นัดประชุมไปครั้งหนึ่งแล้วและมีแนวโน้มที่ดีเพราะท่านให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว รวมทั้งมีการลงนามคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินโดยมีพลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง เป็นประธาน โดยในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน 2556 นี้จะเริ่มลงพื้นที่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความเดือดร้อนของพี่น้องชาวเลเกี่ยวกับเรื่องที่ดินที่อยู่อาศัย

คุณปริยา แวหงษ์ ผู้แทนของสหภาพยุโรป

แผนงานที่สำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพขององค์กรท้องถิ่นและองค์กรซึ่งไม่ใช่องค์กรของรัฐ ส่วนหนึ่งคือ องค์กรพัฒนาเอกชน อีกส่วนคือ ผู้คนในชุมชนระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ความช่วยเหลือทั้งหลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น สิ่งที่จะทำให้งานสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี คือ ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่จะผลักดันให้งานเหล่านี้สำเร็จลุล่วงไป งานของสหภาพยุโรปที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การเคารพสิทธิมนุษยชน สิทธิของแต่ละคนนอกจากการได้รับการยอมรับตามกฎหมาย การมีสัญชาติ มีหลักฐานเอกสารแล้ว สิ่งสำคัญคือ สิทธิด้านการอนุรักษ์และการได้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมแบบวิถีชีวิตดั้งเดิม นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะด้านมานุษยวิทยา โครงการนี้มีส่วนช่วยผลักดันให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งขึ้นและสามารถผลักดันไปสู่ระดับนโยบาย ปัญหาเรื่องที่ดินทำกินและสิทธิขั้นพื้นฐาน ไม่ได้เกิดขึ้นกับพี่น้องชาวเลเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นพี่น้องที่มาจากจังหวัดเชียงรายหรือประจวบคีรีขันธ์ หรือกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดนฝั่งตะวันตกก็ตาม โครงการของสหภาพยุโรปนี้สามารถช่วยให้องค์กรพัฒนาเอกชนสามารถทำงานได้รวดเร็วขึ้น

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ผ่านมา เคยเกิดกรณีการละเมิดสิทธิของกลุ่มชาวกะเหรี่ยงและชาวเล ซึ่งมักเกิดจากการไม่รู้จักรั้วว่าไร้หมุนเวียนคืออะไร เราถูกสั่งสอนมาในตำราว่าชาวเขาทำลายป่า ถางป่าเพื่อทำข้าวไร่ ทำไร่เลื่อนลอย ในขณะที่ความเป็นจริง เราจะต้องปรับความรู้ในตำราเสียใหม่ หากเรามีความรู้ที่ถูกต้องว่าสิ่งเหล่านี้ คือ การทำไร่หมุนเวียน เป็นการใช้พื้นที่แบบเวียนและกลับมาใช้ใหม่ นอกจากข้าวแล้วยังมีพืชอาหารหลายชนิด จึงเป็นพื้นที่ที่เอื้อประโยชน์ให้สัตว์ป่าเข้ามาหากินได้ เพราะอยู่ในแนวเขตรอบนอกชุมชน เหล่านี้ นโยบายควรรับรองว่ากลุ่มคนที่ทำไร่หมุนเวียนควรดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของพวกเขาต่อไปได้ แต่กลับถูกมองว่าเป็นการทำไร่เลื่อนลอยเพียงอย่างเดียวและเบียดขับให้คนเหล่านี้ต้องมาทำงานรับจ้าง หรือกรณีการนำเสนอชาวเลจับปลาสวยงาม หรือชาวกะเหรี่ยงฆ่าช้างเองา แท้จริงไม่ควรกล่าวโทษใครทั้งสิ้นด้วย

เพราะเราไม่รู้จักวิถีชีวิตเขา กรณีชาวเลเองถูกเบียดขับจากพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นพื้นที่ดั้งเดิม วิถีประมงก็หาปลาได้น้อยลง จึงต้องหันกลับมามองประเด็นนี้ด้วยว่าคนที่วิถีดั้งเดิมและถูกบีบรัดมากๆ สังคมก็อยู่ดิ้นรนและเป็นการตั้งใจละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

พ.ต.ท.ประวุธ วงศ์สีนิล ผู้เชี่ยวชาญคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI)

ปัญหาที่ดินทำกินของชาวเล นับเป็นปัญหาหลักอันดับแรก เพราะที่ดินเป็นปัจจัยสี่ หากไม่มีที่ดิน ทำกิน ชาวเลก็คงไม่มีพื้นที่ทำมาหากิน จุดเริ่มต้นที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว เนื่องจากส่วนใหญ่ กรมสอบสวนคดีพิเศษจะรับทำคดีเกี่ยวกับการบุกรุกที่ดินของรัฐ หรือเป็นความผิดต่อภาครัฐ แต่เมื่อเกิด สภาพปัญหาของพี่น้องชาวเลหลายพื้นที่ทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษต้องเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของการ หาพยานหลักฐาน ส่วนเรื่องการเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนชาวเลนั้น ต้องวิเคราะห์จุดด้อยเพื่อให้ทราบ ถึงที่มาของปัญหา ชุมชนชาวเลแต่ละแห่งต่างมีข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรจำนวนมาก มีการเขียน ประวัติศาสตร์ในตำราหลายเล่ม แต่กลับเป็นสิ่งที่ไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานได้ เนื่องจากเป็นคำบอก เล่าไม่ใช่พยานหลักฐาน ในขณะที่คู่กรณีฝ่ายตรงข้ามต่อสู้ด้วยพยานหลักฐานไม่ใช่คำบอกเล่า หลายคดีที่ ขึ้นสู่ศาลมีการนำประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไปเล่าให้ศาลฟัง ในขณะที่คู่กรณีมีโฉนด หรือสน.3 ซึ่งเป็นเอกสารที่ ทางราชการออกให้ จึงมีความหนักแน่นของพยานหลักฐานมากกว่าคำพูดบอกเล่าของฝ่ายชุมชน กรม สอบสวนคดีพิเศษจึงเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องสืบหาพยานหลักฐาน เนื่องจากมองว่าชาวบ้านไม่สามารถ เข้าถึงพยานหลักฐานเหล่านี้ได้ แม้จะเข้าถึงได้ต้องมีผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน เช่น ที่บ้านราไวย์ จังหวัดภูเก็ต กรมสอบสวนคดีพิเศษใช้ผู้เชี่ยวชาญถึง 4 ด้าน ด้านแรกคือ เรื่องการสืบสวนสอบสวน สองคือเรื่องการทำ แผนที่ แปลภาพถ่ายทางอากาศในอดีต ว่าเกิดอะไรขึ้นเป็นไปตามหลักฐานที่ทางฝ่ายนายทุนเอามาออก โฉนดหรือไม่ เพียงภาพถ่ายทางอากาศอย่างเดียวก็ไม่สามารถบอกได้ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่มี ประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มาวิเคราะห์ สามคือเรื่องการใช้หลักฐานทางโบราณคดี การขุดค้นเพื่อให้ ทราบถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และสี่คือนักนิติวิทยาศาสตร์ ต้องนำทั้ง 4 ด้านมาเป็นข้อมูลเพื่อหักล้าง กับหลักฐานเอกสาร ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมาก แต่เจ้าหน้าที่ที่เข้าไปตรวจสอบจะได้เข้าไปเสริมความเข้มแข็ง ของชุมชนด้วยพยานหลักฐานที่ได้ตรวจสอบมา ซึ่งจะทำให้การเขียนประวัติศาสตร์ชุมชนแต่ละเล่มมีความ น่าเชื่อถือมากขึ้น และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการต่อสู้กับนายทุนในชั้นศาลได้ ทั้งนี้พื้นที่ที่ชาวเล อาศัยอยู่เป็นที่ดินริมทะเล ต่อมาเมื่อฝั่งอันดามันมีความเจริญ เกิดการขยายตัวของการท่องเที่ยวและการ ลงทุนมาก สิ่งนี้นายทุนต้องการก็คือ ที่ดิน โดยเฉพาะที่ดินริมทะเล ซึ่งมีความสวยงาม เป็นที่ต้องการมา ลงทุนของชาวต่างชาติ จึงเป็นช่องทางในการร่วมมือกับข้าราชการบางคนเพื่อออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินบริเวณ ดังกล่าว ในขณะที่ชุมชนชาวเลอยู่อาศัยมาเป็นเวลาช้านานโดยไม่ได้คำนึงถึงเรื่องโฉนดที่ดินหรือเอกสาร สิทธิ์ใดๆ และไม่คิดว่าจะมีใครเข้ามารุกล้ำผืนดินที่ตนอาศัยอยู่ สุดท้ายก็ต้องเจอกับปัญหาการออกเอกสาร

สิทธิ์ที่ดินทับซ้อนพื้นที่อยู่อาศัย และต้องต่อสู้กับคดีความในชั้นศาล โดยมีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลพยานหลักฐานได้น้อยกว่าฝ่ายคู่กรณี ส่งผลให้ต้องแพ้คดี ทางกรมสอบสวนคดีพิเศษจึงเข้ามาเพื่อให้ความช่วยเหลือ ค้นหาความจริงจากสิ่งที่ชุมชนชาวเลกับฝ่ายนายทุนกล่าวอ้าง ว่าสิ่งไหนคือสิ่งที่ถูกต้อง และเป็นความจริงที่จะทำให้การพิจารณาคดีในชั้นศาลเกิดความยุติธรรม โดยเฉพาะในเรื่องความถูกต้องของข้อมูลเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานสำหรับการพิจารณาคดีต่อไป เชื่อว่าหลายคดีที่ผ่านมา ก็พร้อมสนับสนุนข้อมูลให้ชุมชนและเสริมความเข้มแข็งด้านข้อมูลข่าวสารให้กับชาวเลต่อไป

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การทำความเข้าใจเรื่องปัญหาที่ดินของชาวเล ต้องอาศัยศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน ทั้งการสืบสวนประวัติ แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ หลักฐานทางโบราณคดี นักนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนอื่นๆ สามารถใช้เป็นบทเรียนได้ด้วยนอกจากนี้ ไร่ ต้องมีการเก็บข้อมูลชุมชนขณะเดียวกันก็อาศัยศาสตร์ต่างๆ เพื่อเข้ามาพิสูจน์สิทธิ์ ชาวเลเองก็คล้ายกะเหรี่ยงเป็นคนไม่ชอบมีเรื่องราว ไม่ต้องการครอบครองจับจองแม้ว่าจะอยู่อาศัยกันมายาวนาน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้คนนอกเข้ามาฉวยโอกาสได้ง่าย อย่างที่สองคือ มีจุดอ่อนเรื่องภาษาเพราะไม่มีลายลักษณ์อักษร ทำให้เรื่องราวที่ถูกบันทึกเป็นการพูดคุยปากเปล่าแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าตำนานหรือเรื่องเล่าจะไม่มีคุณค่า ดังเช่นเรื่องราวตำนานคลื่นเจ็ดชั้นที่ช่วยให้ชาวเลรอดพ้นจากเหตุการณ์สึนามิมาได้ ชาวเลมีคำเรียกคลื่นเจ็ดชั้นว่า ละมูน ไม่ต้องหยิบยืมคำมาจากญี่ปุ่นนั้นแสดงให้เห็นถึงการเก็บข้อมูลของชาวเลที่ซ่อนอยู่ในตำนานบอกเล่าต่อกันมา แต่สังคมเราไม่ค่อยให้คุณค่ากับคำบอกเล่ามากนัก ซึ่งควรที่จะต้องพลิกฟื้นศาสตร์เหล่านี้ขึ้นมา ทางมานุษยวิทยาก็ต้องเก็บข้อมูล ประวัติศาสตร์บอกเล่า เรื่องราวความผูกพันของคนกับพื้นที่เพราะมีตำนานมากมายที่อาจใช้ร่วมกับหลักฐานข้อเท็จจริงได้ อีกส่วนที่สำคัญ คือ การละเลยผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน คนเหล่านี้มีองค์ความรู้ เรื่องเล่าตำนานมากมาย แต่ถูกหลานกลับไม่ให้ความสนใจ เพราะเชื่อมโยงว่าชุมชนต้องเห็นคุณค่าประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเอง ที่จะสามารถนำมาประกอบเป็นข้อเท็จจริงเพื่อต่อสู้คดีหรือทำหลักฐานต่างๆ

คุณไมตรี จงไกรจักร ตัวแทนเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.)

ในอดีต ทะเลอันดามันเป็นพื้นที่ทำกินของชาวเลมอแกน มอเกลน อูรักลาไวย สามารถออกเรือไปที่ไหนก็ได้ ทว่าวันหนึ่งมีการประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพื่อกันพื้นที่เป็นแหล่งอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยว ชาวเลจึงต้องออกไปหากินในทะเลไกลๆ และน้ำลึกมากขึ้น ทำให้พี่น้องบางส่วนต้องเป็นโรคน้ำหนึบ จึงนำเรื่องนี้ไปคุยกับรัฐบาล ในฐานะที่เป็นคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ให้ไปดูมติ ครม.ว่าจะให้มีการผ่อนปรนที่หากินในท้องทะเลให้กับพี่น้องชาวเลได้อย่างไร มี 3 ประเด็นจะนำมาเล่าสู่กันฟัง ประเด็นแรก คือ จะผ่อนปรน

ให้หากินในพื้นที่อุทยาน พื้นที่อนุรักษ์ได้บริเวณไหนบ้าง ขณะนี้คณะกรรมการได้รับมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปทำแผนที่เพื่อดูว่าพื้นที่บริเวณไหนผ่อนปรนได้บ้าง ส่วนที่สอง จะผ่อนปรนเครื่องมือประมงชนิดใดบ้าง เบื้องต้นพี่น้องขอผ่อนปรนเรื่องเบ็ดตกปลา เหล็กแหลมยิงปลา หน้ากากดำน้ำ ถังลมช่วยในการหายใจเนื่องจากต้องทำกินในบริเวณที่น้ำลึกขึ้น แต่ยังไม่ได้อธิบายเรื่องว่าพี่น้องจะหากินทางทะเลได้น้ำหนักกี่กิโล เบื้องต้นทางพี่น้องขอไปครอบครัวยังไม่เกิน 100 กิโลกรัม ซึ่งทางอุทยานฯ ขอเวลาไปปรึกษาหารืออีกครั้งจึงยังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน ในฐานะที่พี่น้องเข้ามาเป็นตัวแทนและผลักดันนโยบายก็ได้พยายามเจรจากับรัฐบาลและทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันกระทรวงวัฒนธรรมซึ่งเป็นเจ้าภาพหลักก็เข้าร่วมเป็นกรรมการด้วยเพื่อดูว่าวิถีชีวิตดั้งเดิมชาวเลเป็นอย่างไร ทางวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ตก็ได้ให้ข้อมูลว่าพี่น้องชาวเลหากินเช่นนั้นจริงๆ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหลายแห่งก็เข้าใจ แต่บางพื้นที่ก็ไม่อนุญาตให้ชาวเลหากิน นั่นคือสิ่งที่จะเกิดความร่วมมือในเรื่องของพื้นที่หากินในทะเล ประเด็นสุดท้าย คือเรื่องจะผ่อนปรนให้กับใครที่จะเข้าไปหากิน เพราะอุทยานแห่งชาติไม่สามารถแยกได้ว่าใครทำอาชีพประมงหรือใครเป็นชาวเล ทั้งนี้ได้มอบหมายให้กรมประมงและกระทรวงวัฒนธรรมเป็นเจ้าภาพหลักในการออกแบบบัตรประจำตัวพี่น้องชาวเลที่ประกอบอาชีพประมง ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกัน นี่คือการก้าวหน้าที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่หากพี่น้องไม่ร่วมมือกันทำข้อมูล ร่วมประสานเครือข่ายกันว่าคนที่จะทำประมงมีใครบ้าง ก็ยอมทำไม่ได้ ต้องช่วยกันดูแลและทำข้อมูลเพราะจะฝากความหวังกับหน่วยงานที่ประสานเรื่องนี้ทั้งหมดคงเป็นไปได้ หากพี่น้องชาวเลไม่ช่วยก็ไม่สามารถเดินหน้าต่อไปได้ ทั้งนี้การประชุมเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ.2556 ที่ผ่านมา มีความคืบหน้าในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำลังจะมีทางออกในการหากินในท้องทะเลที่ถูกจำกัดด้วยกรอบกฎหมาย แต่มีนโยบายที่จะผ่อนปรนให้กำลังออกแนวปฏิบัติตามมติกรม. จากนั้นต้องสร้างความร่วมมือกับพี่น้องทุกชุมชนในอันดามันที่ทำประมงพื้นบ้าน หน่วยงานที่ทำงานร่วมกัน ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะอยู่กับที่ไม่ได้ ไม่เช่นนั้นเรื่องนี้จะไม่มีความเกิดขึ้น

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นเรื่องที่น่ายินดีที่เกิดการเจรจาและชาวบ้านให้ความคิดเห็น เพื่อเกิดข้อผ่อนปรนต่างๆ ทั้งเครื่องมือ น้ำหนัก โดยเฉพาะเรื่องน้ำหนักอาจต้องลงรายละเอียดให้ชัดเจน เพื่อจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวเลด้วย รวมถึงการออกบัตรประมงพิเศษตามมติ กรม. ถ้าการตกลงสำเร็จ ชาวเลก็มีแนวโน้มที่จะสามารถทำประมงต่อ ภูมิปัญญาและความเชี่ยวชาญในการดำน้ำ วายน้ำ การเก็บทรัพยากรทางทะเลก็คงอยู่ต่อไป อีกเรื่องที่น่าสนใจคือ มีภาพยนตร์ที่ชาวอเมริกันเป็นผู้ผลิต เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชาวมอแกนอีกม้วนจะได้ปรากฏต่อสายตาคนทั่วโลก ทั้งสื่อต่างๆ ข่าวสาร และทีมสารคดีต่างประเทศที่เห็นคุณค่าและความสำคัญของชาวเล

คุณวิชา ไพโรจน์ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 33 จังหวัดพังงา

หน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดพังงามี 4 หน่วยงาน หากพี่น้องชาวเลต้องการให้หน่วยงานในพื้นที่มาทำงานด้วยก็ยินดี หน่วยงานที่ 1 คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อยู่หลังห้างบิ๊กซี ในตัวเมืองพังงา หน่วยงานที่ 2 และ 3 อยู่ในอำเภอท้ายเหมือง ส่วนหน่วยงานที่ 4 คือ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพังงา ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ชมทุ่ง บ้านทุ่งหว้า งานที่ศูนย์พัฒนาสังคมต้องทำคือ การรับนโยบายเรื่องการดูแลคุณภาพชีวิตและการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เรื่องภาษาที่เด็กรุ่นปัจจุบันมักพูดไม่ได้ ไม่มีโอกาสสัมผัสภาษา อัตลักษณ์ของตนเอง ตามกระแสในสังคม มีความพยายามในการต่อสู้เพื่อความมั่นคงในอัตลักษณ์ เพื่อจะได้บอกกับสังคมได้ว่า ชาวเลมีอัตลักษณ์ การจะบอกให้สังคมรับรู้ ยอมรับได้ ชาวเลต้องยอมรับในอัตลักษณ์ตนเองก่อน เมื่อสังคมเห็นความเข้มแข็งก็จะยอมรับได้

ศูนย์พัฒนาสังคมจะเข้ามาช่วยในการขับเคลื่อนงานเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตชาวเลให้ดีขึ้น ดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ภูมิปัญญา สิ่งเหล่านี้คงทำไม่ได้ภายในระยะเวลาอันสั้น ต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ด้านความมั่นคงของมนุษย์นั้นมีเรื่องสุขอนามัย ร่างกายที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัย มีที่อยู่อาศัย ที่ทำกินที่มั่นคง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำเรื่องความมั่นคงเรื่องที่อยู่อาศัย จำนวน 4 แห่ง ใน 33 จังหวัด เพื่อเป็นต้นแบบทางหนึ่งในการพัฒนาด้านสังคมในประเทศ มนุษย์ต้องได้รับการศึกษา มีรายได้ ในปี 2557 เป็นต้นไป ศูนย์พัฒนาสังคมจะมาดูแลพี่น้องชาวเลในทุกอำเภอ เพื่อช่วยกันขับเคลื่อนทำงานร่วมกับหน่วยงาน กับชุมชน เพื่อความมั่นคงของพี่น้องต่อไป

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นับเป็นความโชคดีของประเทศไทยที่มีหน่วยงานชื่อ ความมั่นคงของมนุษย์ แสดงว่าให้ความสำคัญไม่เฉพาะของรัฐ ราชการ แต่เห็นความสำคัญของความมั่นคงของชาวบ้าน ซึ่งครอบคลุมหลายด้านทั้งสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย ความมั่นคงของชุมชนและลงลึกไปยังกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ถึงกลุ่มผู้หญิง เด็ก ผู้ป่วย ผู้พิการ เน้นว่าชุมชนก็ต้องให้ความสำคัญและยอมรับ ภาคภูมิใจในตนเอง แต่ชาวเลบางส่วนกลับปฏิเสธตนเอง ทั้งๆ ที่ตอนนี้สังคมภายนอกเริ่มรู้จักและยอมรับชาวเลมากขึ้น เดิมอาจมองว่าชาวเลด้อยต่ำ แต่ตอนนี้ไม่ได้เป็นแบบนั้น อย่างเช่น ในโปสเตอร์ที่บอกว่าชาวเลไม่ได้อยู่โดดเดี่ยว มีหน่วยงาน ชุมชน องค์กรอื่นๆ เป็นภาคีร่วมกันเดินและสร้างสรรค์ทางด้านวัฒนธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรม

คุณสนธิ แซ่ซัว ผู้แทนชาวเลราไว

ที่ผ่านมา หน่วยงานต่างๆ ให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการจัดงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลในทุกปี ในส่วนของจังหวัดภูเก็ต ได้เป็นตัวแทนในการพูดคุยเรื่องคดีความเป็นคดีเร่งด่วน เพราะพี่น้องชาวเลถูกฟ้องร้องเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ต้องเดินทางไปขึ้นศาลเฉลี่ยเดือนละ 4-5 ครั้ง ทุกวันนี้ชาวราไวถูกดำเนินคดีจำนวน 101 คน นับเป็นจำนวนมากที่สุดเท่าที่เคยมีมา ส่งผลให้เราไม่สามารถทำงานแบบเดิมได้ เพราะการขึ้นศาลไม่ใช่เรื่องที่พี่น้องชาวเลคุ้นเคย เกือบทุกคนรู้สึกกลัว ล่าสุดมี 11 คดี ชาวบ้าน 71 คน แพ้คดี เนื่องจากไม่ได้รับหมายศาล จึงไม่ได้ไปขึ้นศาล จึงเกิดปัญหาว่าทำไมชาวบ้านไม่ได้รับหมายศาล ศาลตัดสินแพ้คดีโดยชาวบ้านไม่รู้เรื่อง หากไม่มีทีมทนายความเข้าไปช่วยดูแลก็คงไม่ทราบว่าจะเกิดอะไรขึ้น หากเป็นอย่างนี้เรื่อยไปชาวบ้านทุกคนคงโดนหมด เพราะฟ้องเป็นรายครัวเรือน รายทะเบียนบ้าน ทะเบียนบ้านหนึ่งเล่มมีรายชื่อชาวบ้านนับสิบคน ที่ผ่านมาได้มีการประสานงานกับกรมคุ้มครองสิทธิให้เข้ามาช่วยเหลือในทุกด้าน เรื่องการตรวจค้นหาหลักฐานต่างๆ และมีการพูดคุย ให้ข้อมูลกับชาวบ้านเรื่องการหาหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อนำไปต่อสู้ทางกฎหมายและขึ้นศาลได้ กระบวนการต่อสู้ทำให้พี่น้องมีทางออกมากขึ้นในการเจรจากับศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ราไวมีชาวเลถูกฟ้องคดีหลายราย การขึ้นศาลของพี่น้องชาวเลเป็นสิ่งที่ต้องกล้าหาญมาก เพราะเรื่องการไปให้ปากคำ เรื่องการถูกสอบสวน เป็นเรื่องที่น่ากลัวสำหรับชาวเล จึงต้องให้กำลังใจ แม้จะมีการเคลื่อนไหวด้านสิทธิแต่ชาวบ้านก็ยังเผชิญการละเมิดสิทธิตลอด

ชาวบ้านจากเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล

ขณะนี้ปัญหาเรื่องที่ดิน อยู่ระหว่างการพิสูจน์สิทธิ์ มีหลักฐานว่าชาวเลอยู่อาศัยมาก่อนการประกาศพื้นที่ แต่ยังไม่มีการดำเนินการใดๆ ให้แก่ชาวบ้าน ทั้งที่มีมติ ครม.ออกมานานแล้ว ที่ผ่านมา ตนมีโอกาสไปประชุมที่จังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลไม่เคยได้เข้าร่วมประชุม ทุกวันนี้มีชาวบ้านกว่า 10 ราย ถูกดำเนินคดีอยู่ในชั้นศาล ที่บ้านมีโฉนด 1 คน ที่ดิน 75 ไร่ ตัวเองเป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 7 แต่กลับไม่เคยรู้เรื่องเกี่ยวกับการออกเอกสารสิทธิ์ดังกล่าว ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่บ้านต้องรับทราบและดำเนินการ ส่วนเรื่องบัตรประชาชน ยังมีชาวเลตกสำรวจ เหลืออีก 1 คน ทั้งนี้เรื่องที่ดินยังไม่มีความคืบหน้า อยากให้กรมสอบสวนคดีพิเศษเข้ามาช่วยหรืออาจทูลเกล้าฯ ถวายรายงาน

คุณห้อง กล้าทะเล ผู้แทนชาวเลบ้านทุ่งหว้า

ภายหลังเหตุการณ์พิบัติภัยสึนามิ บ้านทุ่งหว้าก็เกิดปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยตามมา เมื่อมีการพูดคุยเรื่องโฉนดชุมชน ชาวบ้านเองยังไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจน แต่จากการสอบถามพูดคุยกับภาครัฐได้ข้อสรุปว่า

โฉนดชุมชนมอแกนทุ่งหว้ามีเนื้อที่ 16 ไร่ 3 งาน คือ พื้นที่ดินเป็นของรัฐ ไม่ได้เป็นส่วนบุคคล แต่ไม่สามารถซื้อขายได้ ในอนาคตก็ยังไม่แน่ใจว่าชาวบ้านจะอยู่ได้หรือไม่ได้ ที่ผ่านมาก็พยายามผลักดันให้บ้านทุ่งหว้าเป็นพื้นที่นำร่องในการทำเรื่องโฉนดชุมชน พยายามเสนอเรื่องในที่ต่างๆ กับหน่วยงาน องค์การ เพื่อให้เกิดผลให้ได้ เพราะหน่วยงานรัฐเองบางส่วนก็ยังไม่มีความเข้าใจไม่ชัดเจน เพื่อให้โฉนดชุมชนของมอแกนทุ่งหว้าเป็นพื้นที่นำร่องของจังหวัดพังงาด้วย

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิ่งที่คุณห้องได้กล่าวไปนั้น เป็นแนวปฏิบัติของชนพื้นเมืองทั่วไป ว่าไม่มีใครมีสิทธิ์ในการครอบครองพื้นที่แต่ใช้วิธีการแบ่งปันกัน แม้แต่แนวคิดไร่หมุนเวียน คนที่ใช้พื้นที่อยู่แล้วก็สามารถให้คนอื่นเข้ามาใช้พื้นที่ได้ด้วย การใช้ร่วมกันจึงเป็นแนวคิดแนวปฏิบัติของชนพื้นเมืองมานานแล้ว ที่ไม่เคยคิดจะเอามาครอบครองเป็นสมบัติส่วนตัว

ครูแสงโสม หาญทะเล ผู้แทนชาวเลเกาะหลีเป๊ะ

ครูเป็นคนบ้านเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล เมื่อเรียนจบก็สอบบรรจุเป็นครูที่บ้านเกิด แรกเริ่มที่ยังไม่มีมติ ครม. นั้นได้เล็งเห็นความสำคัญของเรื่องชาติพันธุ์ชาวเล โดยเฉพาะชาวเลอุรักลาไวย์ที่อาศัยอยู่ที่เกาะบุโหลน เกาะหลีเป๊ะในจังหวัดสตูล ปัญหาสำคัญที่นึกถึงในฐานะคนเป็นครูที่สามารถทำได้ จึงเริ่มจากการพูดคุยกับ ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครู และผู้รู้ในชุมชนจนเกิดการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชาวเล ซึ่งเป็นวิชาความรู้ในท้องถิ่นภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ที่ได้ทำหลักสูตรนำร่องให้กับโรงเรียน โรงเรียนจึงได้ผลักดันหลักสูตรอัตลักษณ์ชาวเลที่สอนเกี่ยวกับเรื่องราวทั้งหมดของชาวเล รวมทั้งประวัติศาสตร์ชุมชน ความเป็นมา วิถีชีวิต และให้เด็กไปศึกษาความรู้ข้อมูลต่างๆ จากชุมชน วิทยากรภายนอกและนำมาสู่การปฏิบัติ ให้เด็กมาสืบทอดวัฒนธรรม ที่เป็นที่ยึด คือ ศิลปะการแสดง ร้องเงี้ยวที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ล่าสุดได้รับการสนับสนุนจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้นำงบประมาณมาจัดทำหลักสูตรดนตรี ศิลปะการแสดงร้องเงี้ยวเพื่อให้เด็กสามารถร้องและแสดงร้องเงี้ยว เล่นดนตรี โดยไม่ลืมที่จะนำวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับร้องเงี้ยวมาร่วมแสดงในบางโอกาสที่สะดวกด้วย นั่นคือส่วนบทบาทของโรงเรียน

ในส่วนของการซื้อขายชาวเลที่ได้รับมอบหมายและได้รับการแต่งตั้ง ลงนามโดยนายกรัฐมนตรีนครเป็นตัวแทนภาคประชาชนจังหวัดสตูล ได้ร่วมหาทางช่วยแก้ปัญหาชาวเลที่เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล ซึ่งเป็นจังหวัดท้ายๆ ที่ได้รับความช่วยเหลือ เนื่องจากพื้นที่ห่างไกล การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงได้มีการพูดคุยกับแกนนำชาวเลว่าจะทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาชุมชนชาวเลได้ แนวทางที่จะแก้ปัญหามีสิ่งเดียวที่จะทำได้ คือ การจัดตั้งองค์กรชุมชน โดยชุมชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน โดยการสร้างความ

เข้มแข็งให้กับชุมชน ช่วยเหลือกัน มีกิจกรรมต่างๆ การจัดตั้งกองทุน เพื่อนำมาช่วยแก้ปัญหาเรื่องที่ดิน ที่อยู่อาศัย พิธีกรรม จิตวิญญาณ ประเพณี รวมทั้งพื้นที่สุสาน

ขณะนี้สถานการณ์ปัญหาที่เกาะหลีเป๊ะซับซ้อนยุ่งยาก เกิดจากปัญหาที่ค้างคามานาน จนไม่สามารถสรุปได้ว่าจะแก้ปัญหาส่วนไหน นายทุนส่งคนมารื้อบ้านชาวเล ยามวิกาลนำรถแม็คโครมาขุดต้นมะพร้าวที่ชาวเลปลูกไว้ข้างบ้าน รู้สึกว่าเป็นเรื่องที่โหดร้ายมาก จึงเป็นจุดสำคัญที่ต้องมีองค์กรชุมชนขึ้นมาเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ยังได้มีการทำพิพิธภัณฑสถานบ้าน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิชุมชนไท ชาวเลแต่ละบ้านจะสละบ้านสละเสื่อมาเป็นพิพิธภัณฑสถาน เพื่อเป็นการพลิกฟื้นวิกฤตด้านที่อยู่อาศัย สื่อสารในเชิงสัญลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและปัญหาของชาวเล-กลุ่มคนที่กำลังสูญสลายไปจากเกาะหลีเป๊ะ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนในการแก้ปัญหาชาวเล นี่คือการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเป็นหลัก โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันเป็นชาวเล

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครูแสงโสมได้เล่าถึงปัญหาที่เกาะหลีเป๊ะ เรื่องที่ดินที่มีการรื้อบ้าน พื้นที่สุสานก็โดนบุกรุก รวมถึงการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง มีกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนต่างๆ แม้แต่ชาวสลัมในเมืองใหญ่ๆ ก็มีการรวมตัวกันจนมีกลุ่มออมทรัพย์ เป็นเครือข่ายสลัมสี่ภาคและช่วยกันแก้ปัญหา เชื่อว่าชาวเลเองก็สามารถทำได้ นอกจากนี้มีการทำพิพิธภัณฑสถานบ้าน มีภาพวาดเกี่ยวกับวิถีชุมชน รวมถึงข่าวดีที่ได้ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ที่เป็นชาวเล ซึ่งรู้ปัญหาและจะมาช่วยชุมชนแก้ไขปัญหาคต่อไป เรื่องของอัตลักษณ์ชาวเลที่ครูแสงโสมกล่าวถึง อยากให้มีการขยายไปถึงชุมชนอื่นให้มีชีวิตนี้เกิดขึ้น ทำให้รู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของตนเอง วิถี วัฒนธรรม ภาษาของตนเอง ยกตัวอย่างเกี่ยวกับคำว่า “หลีเป๊ะ” เป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำว่า “หลีปี” ในภาษาอุลูลลาไย แปลว่า บาง หากดูในแผนที่จะเห็นว่ามียักษ์เกาะเพรียวบาง ข้อมูลเหล่านี้ไม่แน่ใจว่าเป็นหลักฐานพยานได้หรือไม่ หรือชื่อเกาะลันตา มาจากคำว่า “ลอนตา” ซึ่งเป็นชื่อปาล์มชนิดหนึ่ง ส่วนชื่อของเกาะสุรินทร์ หรือในภาษามอแกนเรียกว่า “ปอลาวหล่าติะ” ซึ่งเป็นชื่อเดียวกับเกาะลันตาเพราะมีปาล์มเยอะ ชื่อแต่ละชื่อล้วนมีประวัติความเป็นมา เคยมีการเก็บข้อมูลชื่อสถานที่ต่างๆ รอบเกาะสุรินทร์กว่า 130 ชื่อ ซึ่งเป็นภาษามอแกน น่าจะมีการนำชื่อพื้นเมืองเหล่านี้มาใช้เช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย แคนาดา อเมริกา ฮาวาย ที่นำชื่อเหล่านี้มาใช้กับถนนและที่ต่างๆ เพื่อเป็นการให้เกียรติด้านอัตลักษณ์ ความเป็นมา ความผูกพันระหว่างคนกับพื้นที่ที่มีมายาวนาน หรือที่ลอสซู ซึ่งเป็นภาษากะเหรี่ยง

คุณอรรธรณ หาญทะเล ตัวแทนกลุ่มเยาวชนมอแกนบ้านทับตะวัน

บ้านทับตะวันในช่วงเกิดเหตุการณ์พิบัติภัยสึนามิใหม่ๆ ชาวบ้านมีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มนายทุน ไม่สามารถเข้าไปอยู่ในพื้นที่เดิมได้ หลายปัญหาต่างรุมเร้า ทั้งเรื่องที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน และสุสาน แต่ในขณะเดียวกันก็มีเพื่อนที่ประสบปัญหาด้วยกันทั้งชาวเลและผู้ประสบภัยสึนามิ พร้อมทั้งหน่วยงาน องค์กรที่

เข้ามาช่วยเหลือทำให้ปัญหาต่างๆ คลี่คลายบ้าง เช่น เรื่องการขึ้นศาล ผู้เฒ่าชาวเลไม่รู้หนังสือจะกลัวมาก วิธีการที่ใช้พยายามเอาวัฒนธรรมเข้ามาแก้ปัญหา เช่น ร่องแง้ รำมะนา มีกลุ่มเพื่อนเครือข่ายจากที่ต่างๆ เข้ามาช่วย กระจายปัญหาให้สังคมภายนอกรับรู้ ได้รับความไม่เป็นธรรม จนเกิดการไกล่เกลี่ย ยอมความ คดีกันบ้าง เหลือเพียง 2 คดีที่ต้องพูดคุยไกล่เกลี่ย ปัญหาพื้นที่ชุมเขี้ยว พื้นที่ฝั่งศพบูกปากชาย จนชาวบ้านรู้สึกว่แม้แต่ที่ดินจะฝั่งกาย สุดท้ายยังไม่มี พื้นที่ฝั่งศพบูกปากชายใช้ร่วมกันหลายหมู่บ้าน ทั้งบางชะปะปากวี่ป ทับตะวัน น้ำเค็ม และบนไร่ ความพยายามในการสร้างเครือข่ายนั้นเนื่องจากเห็นว่าหากเป็นหมู่บ้านเดียวคงไม่สามารถต่อสู้ได้ จึงได้เริ่มจากกลุ่มเด็กและเยาวชน เพราะรู้หนังสือ และมีเวลามากกว่าผู้ใหญ่ เด็กๆ ในหมู่บ้านช่วยกันทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลและนำไปเสนอต่อหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำไปเสนอต่อภาครัฐ ต่อไป เพราะหากไม่มีข้อมูลก็ไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาได้

แม้บางครั้งรู้สึกท้อแท้เพราะปัญหามีมาก พูดคุยกันไม่เข้าใจ การแก้ปัญหาต่างๆ ยังไม่คืบหน้า มีความพยายามช่วยกันให้เกิดเครือข่ายชาวเลขึ้น โดยเริ่มต้นจากในระดับของจังหวัด ดึงความร่วมมือจากคนทุกหมู่บ้าน แกนนำเยาวชน ทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ เพื่อให้เกิดการทำงานที่ชัดเจนมาเป็นแกนนำในการทำงาน จากนั้นดูว่าแต่ละพื้นที่มีปัญหา มีจุดเด่น ของคืออะไร มีหน่วยงานไหนที่เข้ามาช่วยเหลือ ยกตัวอย่าง ครูที่บ้านทับปลา มีการส่งเสริมร่องแง้แก่เด็กชาวเล ลองชวนมาพูดคุยว่าครูมีวิธีการอย่างไรทำให้เกิดกลุ่มแบบนี้ ทำให้ได้เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมของโรงเรียน หรือแม้แต่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ที่ให้เด็กมอแกนเข้ามามีส่วนร่วมตลอดงานทั้งวัน หน่วยงานภาครัฐ อำเภอ หน่วยงานระดับนโยบายก็ให้ความสำคัญกับชาวเลมากขึ้น สิ่งที่ต้องการบอกคือ ชาวเลต้องร่วมมือกันก่อน เพราะหากไม่ร่วมมือกัน ปัญหาต่างๆ ก็ไม่มีใครสามารถเข้ามาช่วยแก้ไขได้ พวกเราต้องเข้มแข็งให้ได้เองก่อน เพราะหากไม่มีหน่วยงานหรือคนทำงานคนใดคนหนึ่งแล้ว ใครจะมาช่วยฟื้นฟู จึงต้องพยายามดึงความร่วมมือจากเด็กๆ ขึ้นมา

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภายหลังเหตุการณ์พิบัติภัยสึนามิ ชุมชนบ้านทับตะวันเข้มแข็งขึ้นมาก มีการดึงเยาวชนเข้ามาร่วมเอาวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องมือพลิกฟื้น เก็บข้อมูลจากผู้เฒ่าผู้แก่ เด็กๆ จับมือกันพยายามสร้างเครือข่าย ปัจจุบันน้องอรวรรณ หาญทะเล ก็ยังทำงานเป็นแกนนำอยู่

ลุงทอง กะเหรี่ยงภาคตะวันตก อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทยถูกครอบงำทางวัฒนธรรมมาโดยตลอด บางส่วนไม่กล้าที่จะเปิดเผยวัฒนธรรมของตนเอง แม้แต่เด็กวัยรุ่นก็ไม่รู้จักภาษาตนเอง จากมติคณะรัฐมนตรีเรื่องแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงและชาวล้านนา เห็นควรให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โดยเพิ่มเติมวิชาภาษาชนเผ่าพื้นเมือง ในอนาคตหากมีการเปิดอาเซียนยังต้องระมัดระวังเรื่องการสูญหาย

ของวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงเองก็ยังไม่มีความชัดเจน ประเทศก็ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับชนเผ่ากะเหรี่ยง บางคนไม่มีความเข้าใจวิถีชีวิตกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงนั้นมีภูมิปัญญามากมาย ชาวกะเหรี่ยงไม่แตกต่างจากชาวเล เวลาไปโรงเรียน พูดภาษาไทยไม่ได้ กลัวแม่ค้า กลัวกฎหมาย แต่ตอนนี้ไม่กลัวกะเหรี่ยงเผชิญกับปัญหาด้านงบประมาณในการพัฒนาชุมชนตนเอง จะจัดประชุมก็ไม่มีเบี้ยเลี้ยงจึงไม่มีคนเข้าร่วม ชาวกะเหรี่ยงมีปัญหาด้านวัฒนธรรมเช่นกัน แต่กำลังพยายามฟื้นฟู คนกะเหรี่ยงถูกจับขึ้นศาลก็มี แต่คนกะเหรี่ยงจะเอาจิตวิญญาณ ภูมิปัญญามาพูดคุยกัน แม่ธรณี ดิน น้ำ ลม ไฟ นั้นยิ่งใหญ่กว่า ในความเชื่อของกะเหรี่ยง แม่ธรณียิ่งใหญ่กว่ากฎหมาย กฎหมายไม่เหนือธรรมชาติ ได้นำความเชื่อทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับพระแม่ธรณี แม่โพสพ ไปนำเสนออย่างที่ต่างๆ ภาษากะเหรี่ยงและภาษาปกากะญอคือภาษาเดียวกัน ในโลกใบนี้แผ่นดินที่อาศัยอยู่เราทุกคนมีส่วนร่วม แม้บางครั้งจะลืมไปว่าความเจริญเข้ามา น้อยคนที่จะคิดถึงเรื่องความเจริญที่เข้ามา

คนกะเหรี่ยงเปรียบเสมือนคนที่หนีเข้าเมือง ความเจริญเข้ามาเยอะจนทำให้พวกเราไปพร้อมกับพวกเขาไม่ได้ เราจึงต้องอยู่กับความเชื่อของเรา อาหารที่เรากินทุกวันนี้ก็ไม่ปลอดภัย แต่อาหารของกะเหรี่ยงนั้นกินได้นานและอายุยืน เราทำงานกับเยาวชนและพยายามปลูกฝังสอนสิ่งเหล่านี้กับเยาวชนและพยายามสร้างเครือข่ายกะเหรี่ยงที่มีมากกว่า 55 จังหวัด มีการศึกษาเก็บข้อมูลทำวิจัยจากปกากะญอ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีหลักฐานว่ากะเหรี่ยงอาศัยมายาวนานแล้วแต่ไม่มีใครเชื่อ คนกะเหรี่ยงได้เปรียบกว่าชาติพันธุ์อื่นเนื่องจากมีความหลากหลายของคนค่อนข้างมากและจำนวนมาก มีภาษากะเหรี่ยง การแต่งกาย ฯลฯ

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลุงทองได้เล่าให้ฟังว่า ชาวกะเหรี่ยงมีจุดแข็งหลายอย่าง มีตัวอักษรกะเหรี่ยง บาลี มีองค์กรต่างๆ มีคนที่เรียนจบสูงๆ กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในประเทศไทย ชาวเลทั้งหมดในประเทศไทยมีประมาณ 12,000 คน ชาวอุรักลาไย 7,000 คน มอแกน 4,000 คนและมอแกนไม่ถึง 1,000 คน ขณะที่กะเหรี่ยงมีกว่า 400,000 คน ก็มาร่วมเป็นภาคีเครือข่ายกัน ชาวกะเหรี่ยงมีปรัชญาที่ซ่อนในวิถีชีวิต เช่น เครื่องแต่งกาย ลุงทองบอกว่า เสื้อกะเหรี่ยงไม่มีกระเป๋าด้านหน้าและด้านหลังเหมือนกัน ถ้ามีกระเป๋าสะสมสิ่งมีค่า คนกะเหรี่ยงไม่ชอบสะสมจึงไม่มีกระเป๋าด้านหน้าและด้านหลังเหมือนกัน ถ้ามีกระเป๋าส่งบอกว่าใจไม่ได้ ซึ่งคล้ายกับชาวเลที่ไม่มีการสะสม สมัยก่อนทะเลอุดมสมบูรณ์ ไม่ต้องทำปลาเค็ม ปลาแห้ง ออกทะเลเมื่อไหร่ก็หาปลาได้ เหมือนเสื้อกะเหรี่ยงที่ข้างหน้าและหลังเหมือนกัน ไม่มีกระดุม สวมใส่ได้เลยไม่ต้องระวังว่าจะเป็นหน้าหรือหลัง แสดงว่าต่อหน้าและลับหลังเหมือนกัน

ดร.ทรงวิทย์ เชื้อมสกุล สำนักกิจการชาติพันธุ์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

เราอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ คนไทยมีน้ำใจ มีจิตใจดี ที่สำคัญเรามีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่รักเรา รักทุกชาติพันธุ์ที่เป็นลูกของพระองค์ท่าน อยากให้อาณาประชาราษฎร์เป็นหลัก เป็นกลไกที่จะช่วยเหลือพวกเราได้ เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญเปิดกว้างสำหรับทุกคนในประเทศ นอกจากนี้สิ่งที่เราต้องรู้ คือ ปฏิญญาสากลของสหประชาชาติเกี่ยวกับชาติพันธุ์มาใช้ ซึ่งสำนักกิจการชาติพันธุ์ได้มีการเผยแพร่เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและปฏิญญาสากลของสหประชาชาติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ทั่วโลก เพราะกลุ่มเราก็คือเป็นชาติพันธุ์หนึ่ง

เปิดเวทีให้ร่วมซักถามและแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยน

อาจารย์นิตยา ยากามา ชนเผ่าม้ง จากสมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทภูเขาในประเทศไทย กองเลขานุการเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย

ในฐานะชนเผ่าพื้นเมืองเหมือนกัน เราจะแสวงหาความร่วมมืออย่างไร แม้พี่น้องชาวเลจะมีจำนวนน้อยแต่กลับมีความเข้มแข็งกว่าเมื่อเทียบกับชนเผ่าพื้นเมืองทางภาคเหนือ ซึ่งมีจำนวนมากกว่า ทำให้เป็นการยากในการแสวงหาความร่วมมือกัน จึงเป็นการยากที่จะเข้าถึงทุกภาคส่วน แม้จะมีคนที่จบการศึกษาในระดับสูงเป็นจำนวนมาก แต่การกลับมาช่วยเหลือพี่น้องชนเผ่าพื้นเมืองทางภาคเหนือยังมีน้อย

พี่น้องชนเผ่าพื้นเมืองทุกที่ต่างมีปัญหาเหมือนกัน ไม่ว่าปัญหาที่ดิน ปัญหาบัตรประชาชน ทั้งสาเหตุจากรัฐ หรือเอกชน เราจะมีโอกาสในการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างไร พี่น้องกลุ่มชาติพันธุ์ทางเหนือจึงอยากมาเรียนรู้ปัญหาและดูว่าพี่น้องชาวเลทางใต้มีวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร หรือพี่น้องทางใต้จะมีการไปเรียนรู้วิถีชีวิตหรือการแก้ไขปัญหาของทางภาคเหนือ นับเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน ยกตัวอย่างกรณีที่จะทำอะไรให้พี่น้องกลุ่มชาติพันธุ์ที่กำลังจะสูญหายนั้นสามารถดำรงอยู่ได้ เราจะช่วยเหลือและหนุนเสริมกันอย่างไร

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ยังมีกลุ่มชาไก หรือ มัณนิ ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองในป่าทางภาคใต้ที่มีประมาณ 200 กว่าคน ปัจจุบันป่าเหลือน้อยลงกลายเป็นสวนยาง สวนปาล์ม คนกลุ่มนี้ที่เดิมอาศัยอยู่ในป่า หาอาหารอยู่ในป่าก็ต้องออกมารับจ้าง ขอบอาหาร ดังนั้นมีอีกหลายกลุ่มที่เราต้องร่วมมือและค่อยๆ ช่วยแก้ไขปัญหา ปัญหาก็คล้ายคลึงกัน เรื่องปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน สัญชาติ การหลงลืมอัตลักษณ์ อนาคตต่างๆ จากในสังคม

คุณปริดา คงแป้น ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท

สรุปจำนวนประชากรชาวเล มีจำนวน 12,000 คน เรื่องที่อยากจะฝากและสำคัญที่สุด คือ ความร่วมมือร่วมใจของพี่น้องชาวเล อยากฝากในฐานะองค์กรที่ทำงานกับชาวเล จะเห็นว่าเมื่อพี่น้องเจอเรื่องปัญหาที่ดินในหลายชุมชนนั้น ความคิดของคนในชุมชนแตกแยก ไม่ว่าจะเป็นที่ราไวย์ สีเห่ และหลีปะ ซึ่งเป็นพื้นที่วิกฤติถูกไล่ที่และถูกฟ้องจากเอกชน ความคิดยังไม่เป็นหนึ่งเดียวกัน มีลักษณะต่างคนต่างคิด เช่น ยอมรับเงินหรือข้อเสนอให้ออกจากพื้นที่ อะไรก็ได้ไม่อยากสู้ ซึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด หากคนในชุมชนไม่สามัคคีกัน คนนอกก็เข้ามาช่วยไม่ได้ งานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลในครั้งนี้ก็เช่นเดียวกันในฐานะหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ส่วนงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งต่อไป พี่น้องชาวเลต้องช่วยจัดงานกันเอง เพราะ 4 ครั้งที่ผ่านมามีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ ในส่วนของปีนี้การจัดงานดีมาก มีพี่น้องชาวเลในจังหวัดพังงาร่วมมือร่วมใจกันเป็นตัวอย่าง เราต้องปรึกษาหารือกันว่าปีหน้าจะจัดที่ไหน ใครเป็นเจ้าของภาพและบริหารจัดการ หางบกันเองเพื่อแสดงออกถึงพลังและความเข้มแข็งของชาวเล หากไม่รวมใจกันทางระดับนโยบายก็ไม่ได้ยินเสียง ไม่ให้ความสำคัญ ทางเดียวที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดิน ที่ทำกิน บัตรประชาชนอีก 500 คน นั้นต้องอาศัยความพยายาม ร่วมใจกัน เพื่อให้รัฐบาลช่วยแก้ไขปัญหาให้เราอยู่ได้อย่างยั่งยืนและถาวร วันนี้ได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนกัน เช่น บ้านบุโหรน หลีปะที่มีปัญหาที่ดินก็ได้แลกเปลี่ยนกับราไวย์

ตัวแทนชาวเลบ้านท่าฉัตรไชย จังหวัดภูเก็ต

ภูเก็ตมีปัญหาต้องการพื้นที่สีเขียวที่หมู่บ้านท่าฉัตรไชย เดิมทีไม่มีถนน ชาวบ้านอยู่อาศัยในพื้นที่ราชพัสดุ ได้รับความเดือดร้อนเพราะต้องเช่าพื้นที่ อยากให้หน่วยงานรับรู้ถึงความยากลำบาก เพราะชาวเลอยู่มาาก่อนนานแล้ว เมื่อทางการจะเอาที่ก็จะให้เช่าแทน ชาวเลลำบากยากจนเพราะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายหลายอย่างในครอบครัว และพื้นที่ที่อาศัยชาวเลมาตั้งแต่ปู่ย่าตายายก็ดูแลรักษาพื้นที่ ดูแลต้นไม้ จนใหญ่โตอุดมสมบูรณ์มาจนลูกหลานอยู่อาศัย แล้วต่อไปให้เช่าพื้นที่ลูกหลานจะลำบากมากแค่ไหน ชาวบ้านก็ไม่อยากให้อำเภอมีการเช่าพื้นที่จึงอยากขอความเห็นใจจากทุกฝ่าย

ตัวแทนชาวเลจากเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล

ลูกหลานของโต๊ะคีรี ซึ่งเป็นคนแรกๆ ที่ค้นเจอเกาะหลีเป๊ะและชักชวนให้ชาวเลที่เกาะลันตาและภูเก็ตมาอยู่อาศัย แต่ตอนนี้เกาะหลีเป๊ะมีปัญหาเยอะ จึงอยากฝากรัฐบาลหรือกรมสอบสวนคดีพิเศษให้ลง

ไปตรวจสอบพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องที่ดิน สงสัยว่าเหตุใดนายทุนจึงมีเอกสารสิทธิ์ ขณะที่คนในพื้นที่ดั้งเดิมไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือแม้แต่คนที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นส3 อยู่อาศัยมาก่อนการประกาศพื้นที่ก็ไม่สามารถเข้าไปใช้พื้นที่นั้นๆ ได้เพราะมีปัญหาเกี่ยวกับทางอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา จะทำมาหากินก็ไม่ได้ ขณะที่นายทุนบางคนเข้าไปทำประโยชน์ได้ นายทุนบางคนต้องการซื้อที่ดินแต่ชาวบ้านอยากเก็บไว้ให้ลูกหลานจึงไม่ขาย จึงมีความพยายามบังคับให้ชาวบ้านขายที่ดินแปลงสวยๆ ให้ ชาวบ้านจึงกลัวเพราะไม่รู้กฎหมายและกลัวการข่มขู่จากผู้มีอิทธิพล อยากให้หน่วยงานรัฐเข้าไปช่วยตรวจสอบ

พ.ต.ท.ประวุธ วงศ์สินิล ผู้เชี่ยวชาญคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) แต่ก่อนปัญหาที่ดินมักเป็นระหว่างเอกชนกับเอกชน แต่ภายหลังกลายเป็นรัฐกับประชาชน จึงอยากให้ความรู้ด้านกฎหมายเป็นหลักคิด บางพื้นที่ต้องยอมรับว่าชาวบ้านทำประโยชน์มาก่อนรัฐ แล้วรัฐไปกำหนดเขตสงวนทับที่ชาวบ้าน และหากใครคัดค้านให้มาแจ้งภายใน 90 วันตาม พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติหรืออุทยานฯ แต่เมื่อชาวบ้านละเลยเรื่องนี้หรือขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากคำแจ้งเตือน เมื่อล่วงเลยระยะเวลาจึงกลายเป็นพื้นที่ของหลวง ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงมีการเอาแนวเขตมาเป็นเครื่องมือจับกุมชาวบ้านและเป็นคดีความเกิดขึ้นมากมาย เมื่อได้ศึกษาแนวคิดของผู้พิพากษา บางท่านยึดหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด หากไม่มาแจ้งสิทธิ์ตามกำหนดก็ถือว่าละสิทธิการครอบครอง และหากเข้าไปครอบครองภายหลังก็ถือว่าผิดกฎหมาย อีกแนวคือ การยึดหลักคุณธรรม ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรัสกับผู้รักษากฎหมายในวโรวปี 2516 “พื้นที่ที่ชาวบ้านอยู่ก่อน แล้วต่อมารัฐไปขีดเขตทับที่ชาวบ้าน นั่นคือรัฐบุกรุกพื้นที่ชาวบ้าน ถ้าต้องดำเนินคดีกับชาวบ้านขอให้ผู้พิพากษายึดหลักคุณธรรม อย่ายึดหลักกฎหมายมาก” ข้อเท็จจริงคือชาวบ้านอยู่มาก่อน จากการศึกษาตามแนวทาง 2 แนวทางนั้น “ทางดีเอสไอยึดในหลักคุณธรรม”ไม่ดำเนินคดีกับชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ตรงนั้นก่อน ซึ่งท่านทั้งหลายอาจหยิบยกประเด็นนี้ขึ้นมาเพื่อเสนอต่อรัฐบาลให้กันพื้นที่เหล่านี้

คุณไมตรี จงไกรจักร ตัวแทนเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.)

ให้กำลังใจพี่น้องชาวเล ว่าปัญหาทุกอย่างมีทางออก แก่ได้หรือไม่ นั่นอีกประเด็นหนึ่ง สำคัญคือท่านจะลุกมาแก้ปัญหาหรือไม่ ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยสู้ นอกจากจะฝากให้คนอื่นช่วยแก้ คุณไมตรีฝากให้ชาวบ้านช่วยกันเก็บข้อมูลชุมชนให้ครบถ้วน ร่วมมือกันในชุมชน เช่น กรณีของท่าฉัตรไชย แต่ก่อนก็มีคนเก็บข้อมูล ต่อมาไม่มีคนทำต่อ จึงไม่มีข้อมูลคนเดือดร้อนที่จะส่งต่อไปกับหน่วยงานช่วยเหลือได้ คนที่ไม่มี

บัตรประชาชน มีบัตรเลขศูนย์อยากรักษาฟรี แต่นิ่งเฉยไม่ทำอะไรก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จึงขอความร่วมมือพี่น้องให้ร่วมมือกันทำข้อมูล ร่วมมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการ ร่วมกันผลักดันตามช่องทางนโยบายที่ตอบรับอยู่ทุกด้านเช่น การรักษาพยาบาล บัตรประชาชน ด้านอาชีพ ที่ทำกินในทะเล ที่อยู่อาศัย ฯลฯ แต่ยังคงขาดคนมาเสนอ หรือกรณีหนีเป๊ะที่มีคนลงไปน้อย ก็อาจต้องรอนาน แต่อย่างน้อยพี่น้องร่วมมือกันผลักดันเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาในอนาคต จะทำให้เรามีเพื่อนมากขึ้น เพียงขอให้มีคนทำงาน ทำข้อมูลทุกพื้นที่และช่วยกัน เป็นกำลังใจให้กัน เชื่อว่าทุกคนก็พร้อมช่วย

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป เป็นประเด็นที่ทำทนายและทวงถามพวกเรากันเองว่าพร้อมหรือไม่ที่จะร่วมแรงร่วมใจกัน อย่างที่คุณบริดาบอกว่าบางชุมชนขัดแย้งกัน ก็น่าก็ท้อถอย เพราะส่วนใหญ่มีเพียงแกนนำ 2-3 คน เมื่อไม่ร่วมมือกัน อย่างกรณีเกาะสุรินทร์ก็มีแกนนำและไปพูดคุยกับชาวบ้าน แต่ถ้าคนอื่นไม่ร่วมมือด้วย แกนนำก็หมดกำลังใจ แต่เนื่องจากเข้าใจว่าวิถีชาวนั้นอยู่แบบสบาย การเรียนในโรงเรียนก็ไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไป ทุกพื้นที่ก็เกิดปัญหาทั้งที่เหมือนหรือแตกต่างกันไปบ้าง หากผู้เป็นเจ้าของปัญหาเอง เมื่อมีคนจากภายนอกเข้าไปชักชวน กระตุ้นให้เก็บข้อมูลหรือการทวงถามเรื่องสิทธิ หากไม่ยอมทำอะไรเองก็ไม่มีความสำเร็จ จึงเป็นเรื่องที่ทำทนายและเป็นกำลังใจให้ทุกคน

คุณห้อง กล้าทะเล ผู้แทนชาวเลบ้านทุ่งหว้า จังหวัดพังงา

พี่น้องทุกกลุ่มชาติพันธุ์หากนิ่งเฉยไม่ร่วมมือสิ่งต่างๆก็ไม่เกิดขึ้น หากเราตื่นตัว ปัญหาก็มีทางออก มีทางแก้ไข ถ้าทุกคนให้ข้อมูล ให้ความคิด กำลังใจ ร่วมมือช่วยกันรู้ตามกฎหมาย มีความรักความสามัคคี ไม่ว่าชาติพันธุ์ไหน ปัญหาย่อมมีทางออก

คุณวิชา ไพโรจน์ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 33 จังหวัดพังงา

เรื่องกลุ่มพัฒนาสังคม ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลทั้ง 6 จังหวัด รวมจังหวัดตรังด้วย ตั้งแต่ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรังและสตูล ทุกจังหวัดจะมีสำนักงานพัฒนาสังคมที่ให้บริการกับพี่น้องชาวเล และต่อไปศูนย์พัฒนาสังคมคงได้มีโอกาสร่วมมือและขับเคลื่อนงานของพี่น้องชาวเล

อาจารย์สอนดนตรี

ที่เคยอาศัยอยู่ที่เกาะลันตาเกือบ 20 ปี กล่าวถึงประเด็นที่ได้มีการพูดถึง ว่าชาวบ้านไม่กล้า ไม่กล้าคิด ไม่กล้าพูดคุยหรือทำอะไร ที่จริงควรให้เกียรติพี่น้องซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยและได้รับพระราชทานนามสกุล

ยกจุดนี้เป็นจุดแข็ง 20 ปีที่ผ่านมาเห็นพี่น้องถูกข่มขู่จากคนที่มียศอิทธิพลมากมาย จุดอ่อนคือ การไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่เหมือนของลูกทองที่มีความเห็นียวแน่นในด้านจิตวิญญาณ แต่ของชาวล้านน้านด้านจิตวิญญาณไม่ได้รับการพัฒนาทั้งๆที่มีด้านจิตวิญญาณที่สูงค่า คือ วัฒนธรรมร้องเงี้ยว ที่ใช้วัฒนธรรมซ่อนจากอาหรับ กลองจากจีน และไวโอลินจากฝรั่งเอามาผสมผสานกันและใช้การเคลื่อนไหว ระบุว่าเท้า Footstep ที่เป็นอัตลักษณ์ที่บ่งบอกทุกเรื่องราว พยายามรื้อฟื้นร่วมกับครูแสงโสมอยู่หลายปี สิ่งเหล่านี้เป็นมรดกของโลกที่มีที่เกาะหลีเป๊ะ ด้านคุณธรรมก็เป็นทางออกที่ดี ส่วนด้านวัฒนธรรมหากจะมีการเชิดชู เราต้องทำให้ชาวล้านน้านสลายขึ้นเพื่อให้เกิดการรังสรรค์เรื่องราวด้านวัฒนธรรม ลำพังชาวล้านน้านเองเรื่องบัตรการเขียนหนังสือ การสื่อสารนั้นไม่ได้ชำนาญ เมื่อระบบเก่าเก่ามาทำให้ชาวล้านน้านสับสน หากสามารถหยิบยกวัฒนธรรมของชาวล้านน้านมาเป็นที่ยึดเหนี่ยวได้เมื่อไหร่ เรื่องราวของพวกเขาจะไปสู่อาเซียนด้วย อยากให้ทางคณะกรรมการช่วยส่งเสริมให้หนักแน่น มีเรื่องมากมายที่ดีเอสไอ กระทรวงวัฒนธรรม กรมพัฒนาสังคมเข้าไปช่วยและพี่น้องทุกคนต้องช่วยกันเองด้วย โชคดีที่โต๊ะอีกรูปกลับมาที่นี่ จึงทำให้ชาวล้านน้านทุกชาติพันธุ์เป็นผู้รักษาแนวเขตทางทะเลของประเทศด้วย มีปมด้อยในการแสดงออกโดยเฉพาะเรื่องการพูดจา อยากให้มาช่วยพัฒนาจุดเด่นของชาวล้านน้านออกมา

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์เป็นคนนอกที่เข้ามาคลุกคลีกับชาวล้านน้าน สอนไวโอลิน แต่ลูกหลานชาวล้านน้านไม่ค่อยสนใจเรียนเท่าไร จะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้เราภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ ส่วนหนึ่งอาจารย์บอกว่าเป็นปมด้อยหรือเกิดความไม่มั่นใจ ที่อาจารย์พูดว่าต้องให้ชาวล้านน้านสลายก่อนเขาจึงจะรังสรรค์วัฒนธรรมได้ ส่วนนี้เกี่ยวเนื่องโดยตรงกับกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งกระทรวงวัฒนธรรมมักมองเพียงเรื่องดนตรี เรื่องศิลปะแต่แท้จริงเกี่ยวกับเรื่องความเป็นอยู่ซึ่งจะค่อยๆบั่นทอนวิถี ถ้าส่งเสริมให้เขาสลาย มีความมั่นคง มีหลายหน่วยงานมาช่วยเสริมก็จะช่วยให้งานสำเร็จได้ รวมถึงเด็กชาวล้านน้านบางคนมีทักษะสูง เช่น กีฬา ที่ไปเรียนมีชื่อเสียงโดดเด่นทางกีฬา ต้องช่วยส่งเสริมเด็กด้วย

คุณปิลลี หมูบ้านกะเหรี่ยง บ้านบางกลอย อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

บรรพบุรุษของชาวกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย อาศัยอยู่แถบแม่น้ำบางกลอยมานาน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการแบ่งแยกพื้นที่ ชาวกะเหรี่ยงยังคงดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเรื่อยมา กระทั่งปี 2539 มีเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเข้ามาบอกว่า พวกเขาอาศัยอยู่บริเวณต้นแม่น้ำไม่ได้ เริ่มมีการผลักดันให้ชาวล้านน้านออกนอกพื้นที่เรื่อยๆ ทำให้ชาวล้านน้านมีปัญหาที่ดินทำกิน อพยพลงมาครั้งแรกประมาณ 30 หลังคาเรือนทำให้ไม่มีที่ดิน อุทยานฯ บอกจะให้ที่ดินทำกิน มีบางส่วนที่ได้รับ บางส่วนไม่ได้ ก็กลับไปทำไร่บนที่ดินดั้งเดิม และคนที่ได้รับพื้นที่ก็มีทั้งคนที่ชอบทำวิถีดั้งเดิมและไม่ชอบพื้นที่ที่จัดสรรก็กลับไปทำที่

ข้างบน อุทยานฯ จึงหาว่าไปบุกรุกพื้นที่ใหม่ ถูกกล่าวหาว่าชาวกะเหรี่ยงตัดไม้ทำลายป่า ทั้งที่ในความเป็นจริง ชาวกะเหรี่ยงรักษาสภาพป่าอันอุดมสมบูรณ์จนสามารถประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้ใน ปี 2524

ต่อมาในปี 2554 เกิดอุบัติเหตุเครื่องบินตกในผืนป่าแก่งกระจาน ทำให้คนภายนอกรับรู้เรื่องราวของชาวกะเหรี่ยงในบริเวณนี้มากขึ้น ทุกวันนี้ชาวกะเหรี่ยงมี 2 กลุ่มที่ลงมาอยู่ข้างล่างชอบที่ทำกินแบบในเมืองและกลุ่มคนที่อยู่ข้างบนชอบวิถีดั้งเดิมแต่ต้องอยู่แบบหลบซ่อนเหมือนคนมีความผิด ทั้งๆ ที่อยู่แบบดั้งเดิมมานาน ถูกกล่าวหาว่าเป็นชนกลุ่มน้อยมาจากที่อื่นแต่ขอยืนยันว่าไม่ใช่ ไม่รู้จะบอกให้ใครช่วยเพราะเดือดร้อนเรื่องที่ทำกิน

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชาวเลได้มีตัวตนก็หลังสิ้นามิ ขณะที่ชาวกะเหรี่ยงแก่งกระจานได้เผยตัวตนหลังจากมีเครื่องบินตก

โกเตียน หาญทะเล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคึกคัก จังหวัดพังงา

ทราบข่าวว่าจะมีการตั้งอุทยานแห่งชาติ ครอบคลุมอาณาเขตตั้งแต่เขาหลักถึงคุระบุรี แล้วต่อไป พวกเราชาวเลจะไปหากินที่ไหน เนื่องการประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ส่งผลให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้าไปหากินได้ ส่วนการท่องเที่ยวก็ทำให้ชาวเลหยุดชะงักเรื่องทำมาหากิน ภาครัฐทำให้พวกเราลำบาก หรืออีอีอีเข้ามาวางพ่นกันแนวเขตหน้าหาด ทำให้เรือเข้าไปหากินไม่ได้ เช่น ปากวิป ทับตะวัน ต่อไปข้างหน้าคงเหมือนชายหาดเขาหลักที่ชาวบ้านไม่สามารถวางเครื่องมือประมงเพื่อจับปลาได้

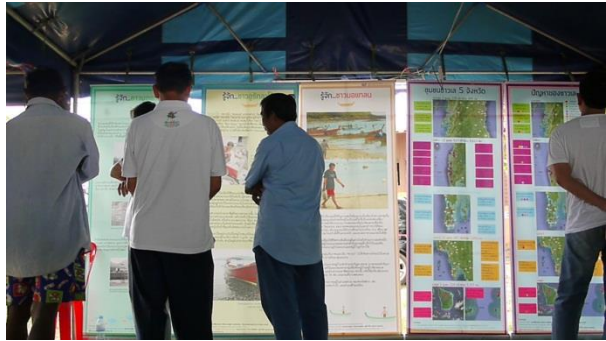
ยกตัวอย่าง การปักแนวเขตพื้นที่อนุรักษ์/อุทยานแห่งชาติไม่เป็นที่รับรู้โดยทั่วไป ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่รู้ข้อมูล อยากให้หน่วยงานรัฐเข้ามาให้ข้อมูลก่อนที่จะปักแนวเขตฯ เพื่อให้ชาวบ้านทราบถึงผลกระทบที่อาจตามมาภายหลังการประกาศพื้นที่ดังกล่าว

ป้าลาภ หาญทะเล ตัวแทนชาวเลบ้านทับตะวัน จังหวัดพังงา

คนที่เป็นแกนนำ ไม่ว่าจะเป็นแกนนำชาวบ้านหรือแกนนำของรัฐหรือองค์กร ส่วนมากเมื่อได้ดีแล้ว จะลืมหืมมอแกลน อยากฝากไว้ว่า “อย่าลืมหืมมตัว อย่าลืมหืมมภาษา” “ชีวิตไม่สิ้นต้องดิ้นต่อไป เพื่อมีที่ดินให้ลูกหลาน”

4 สรุปความคิดเห็นต่องานรวมญาติฯ

งานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลจัดขึ้นครั้งแรกในปี 2553 ณ ที่ว่าการอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา จากนั้นมีการจัดงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งที่ 2 และ 3 ณ หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต ต่อเนื่องกันมาทุกปี จนกระทั่งงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งที่ 4 จัดขึ้น ณ ชุมชนชาวเลบ้านทุ่งหว้า ต.คึกคัก อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา ในระหว่างวันที่ 9-10 พฤศจิกายน 2556 ที่ผ่านมา เป็นพื้นที่ให้ชาวเลทั้ง 3 กลุ่ม คือ มอแกน มอแกน และอุรักลาไวย์ ได้มีโอกาสมาพบปะญาติพี่น้อง และเพื่อนชาวเลด้วยกัน และยังได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และปัญหาระหว่างกันรวมถึงการสะท้อนปัญหาสู่สาธารณะในอีกทางหนึ่ง ซึ่งนอกจากชาวเลแล้ว ยังมีกลุ่มคนภายนอกสนใจมาร่วมงานด้วย ทั้งบุคคล กลุ่ม/องค์กรภาครัฐและเอกชน รวมถึงสื่อมวลชนแขนงต่างๆ

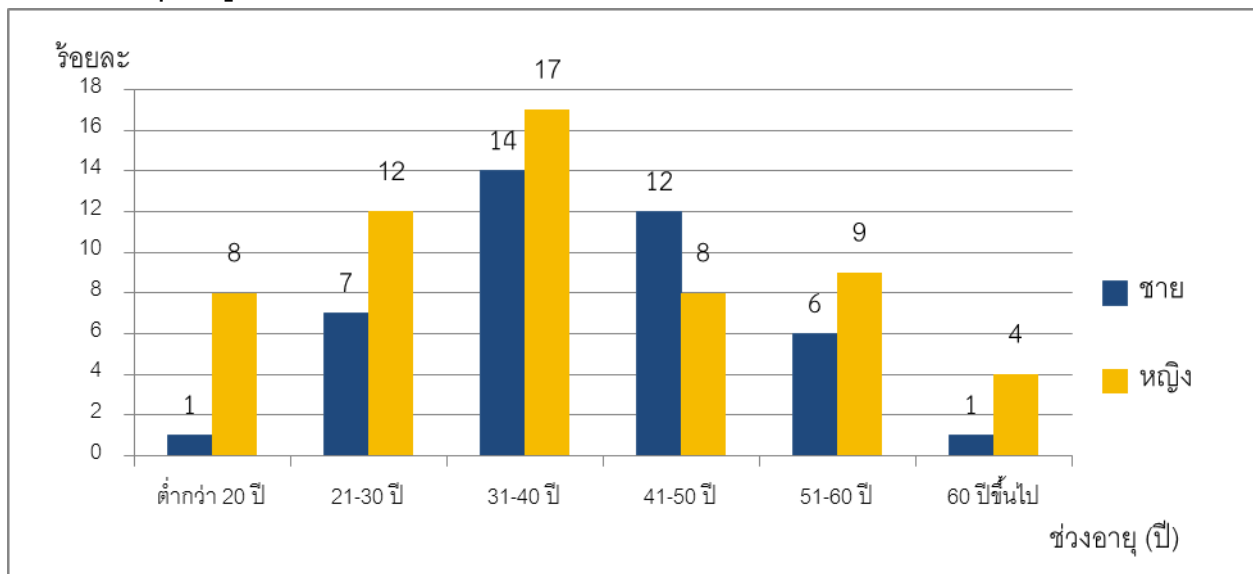

บรรยากาศชาวเลร่วมงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล นิทรรศการถ่ายทอดเรื่องราวของชาวเลในเมืองไทย

คณะวิจัยโครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เก็บข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างผู้ที่มาร่วมงานจำนวน 100 คน และสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม (โปรดดูแบบสอบถามในภาคผนวก ค) เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงานวันรวมญาติ และจะนำความคิดเห็นที่ได้ไปวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการเตรียมความพร้อมในการจัดงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งต่อไป

แบบสอบถามผู้ร่วมงานในครั้งนี้ ได้แบ่งประเด็นเป็น 3 ส่วน โดยในส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเข้าร่วมงานในด้านต่างๆ ความถี่ของการจัดงาน สถานที่จัดงานในครั้งต่อไป รูปแบบและความเหมาะสมของกิจกรรม และข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับงานรวมญาติฯ ในส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับมุมมองต่ออัตลักษณ์และปัญหาของชาวเล ว่าจุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของชาวเลคืออะไร ปัญหาที่สำคัญที่สุดของชาวเล รวมถึงสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา และในส่วนที่ 3 สอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องมติกรม เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ และผลกระทบต่อชาวเล โดยสรุปความคิดเห็นมีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลบุคคลและความคิดเห็นเกี่ยวกับงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 4
เพศและอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

แผนภาพที่ 1 ข้อมูลเพศและอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 58 เป็นผู้หญิง ส่วนที่เหลือร้อยละ 42 เป็นผู้ชาย สอดคล้องกับชาวเลหลายคนต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ไม่มีโอกาสมาร่วมงานในครั้งนี้ เนื่องจากต้องทำงานรับจ้าง ไม่สามารถหยุดเพื่อมาร่วมงานได้

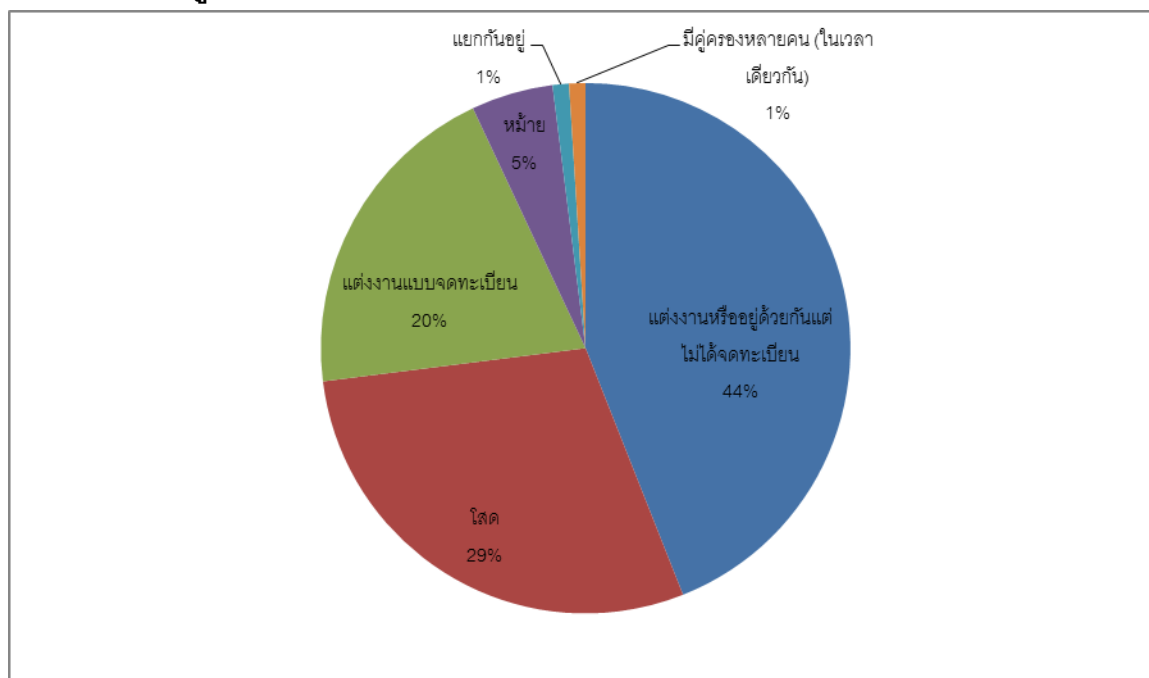
แม้ที่ผ่านมา ผู้หญิงชาวเลส่วนใหญ่ทำหน้าที่อยู่ดูแลบ้านหรือเลี้ยงลูก ในขณะที่ผู้ชายมักจะออกไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ทว่าสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่ครอบครัวต้องช่วยเหลือกันทำงาน แม้ในสังคมชาวเลก็ไม่มีข้อยกเว้น หญิงชาวเลบางส่วนต้องออกมาหางานทำมากขึ้น เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว ด้วยการหันมาทำงานรับจ้างทั่วไปและงานอื่นๆ อาทิ งานก่อสร้าง ในขณะที่บางส่วนทำงานในธุรกิจท่องเที่ยว อาทิ แม่บ้าน คนสวน เป็นต้น

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือผู้มีอายุ 21-50 ปี โดยมีผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 31 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 41-50 ปีคิดเป็นร้อยละ 20 ช่วงอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 17 ในขณะที่ช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 9 และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5 ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่อายุน้อยที่สุดคือ 10 ปี และอายุมากที่สุดคือ 73 ปี

ส่วนเด็กและเยาวชนที่มาร่วมงานกันนั้นมีจำนวนน้อย ยกเว้นเด็กชาวเลชุมชนทุ่งหว้า ซึ่งปีนี้ผู้ใหญ่ในชุมชนได้ดึงกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะการจัดนิทรรศการ และลานกิจกรรมในส่วนของเต็นท์บ้านทุ่งหว้า เพื่อจะได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและมีบทบาทสำคัญ

ในงาน เนื่องจากในอนาคตเยาวชนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มสำคัญที่เรียนรู้และสืบทอดวิถีวัฒนธรรมชาวเลสืบต่อไป

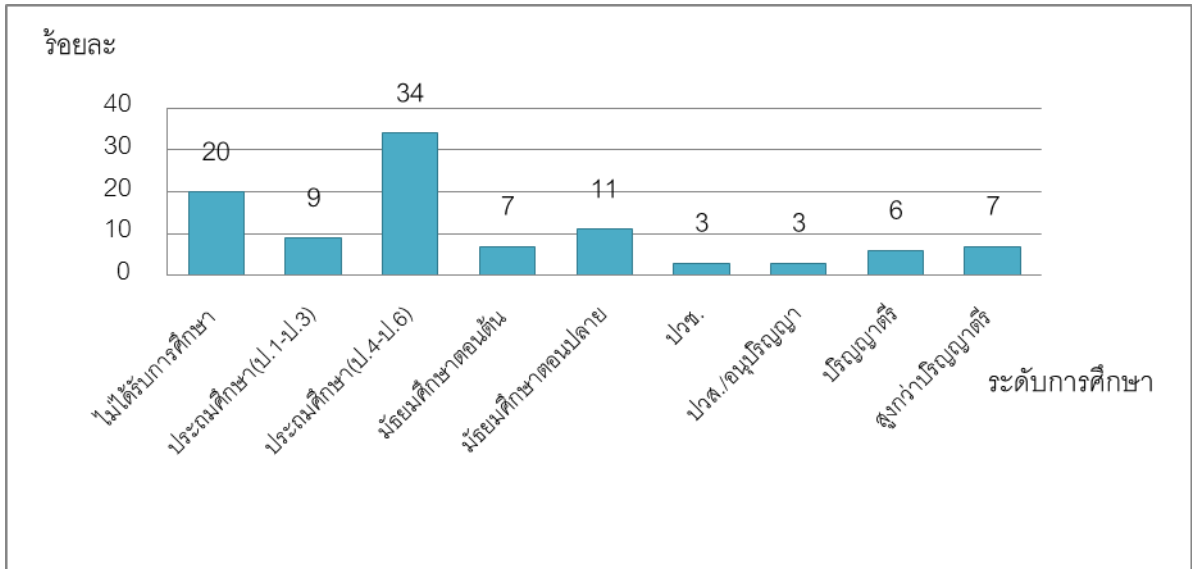
สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

แผนภาพที่ 2 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 44 มีสถานภาพแต่งงานหรืออยู่ด้วยกันแต่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส รองลงมาคือ สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 29 การแต่งงานแบบจดทะเบียนสมรส คิดเป็นร้อยละ 20 และหม้าย หรือคู่ชีวิตเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 5

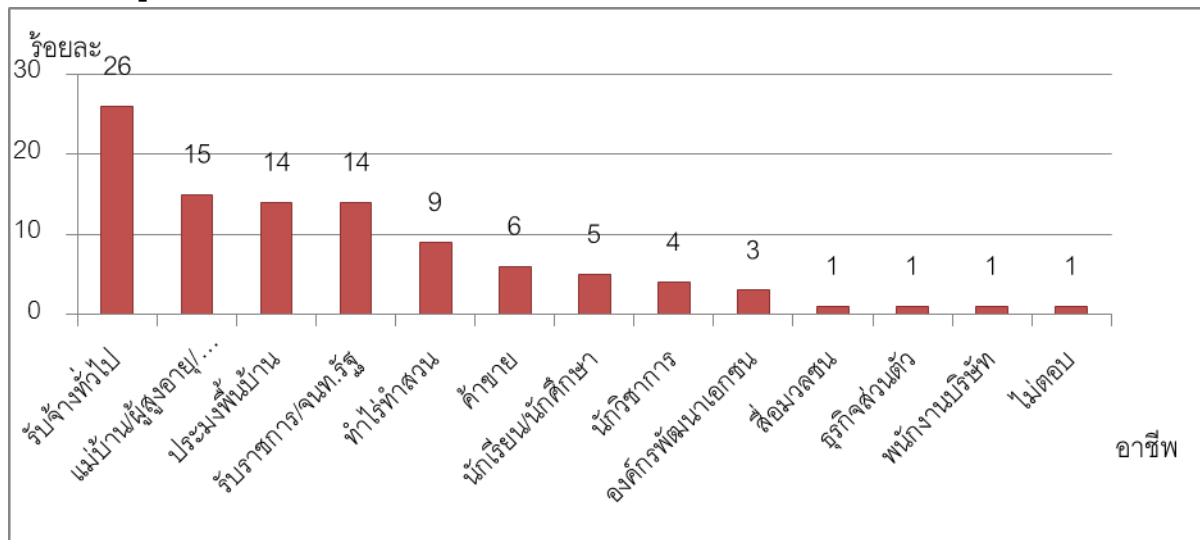
ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

แผนภาพที่ 3 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ป.4-ป.6.) คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมาคือกลุ่มไม่ได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20 ผู้ได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 11 และผู้ที่ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ป.4-ป.6.) คิดเป็นร้อยละ 9

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

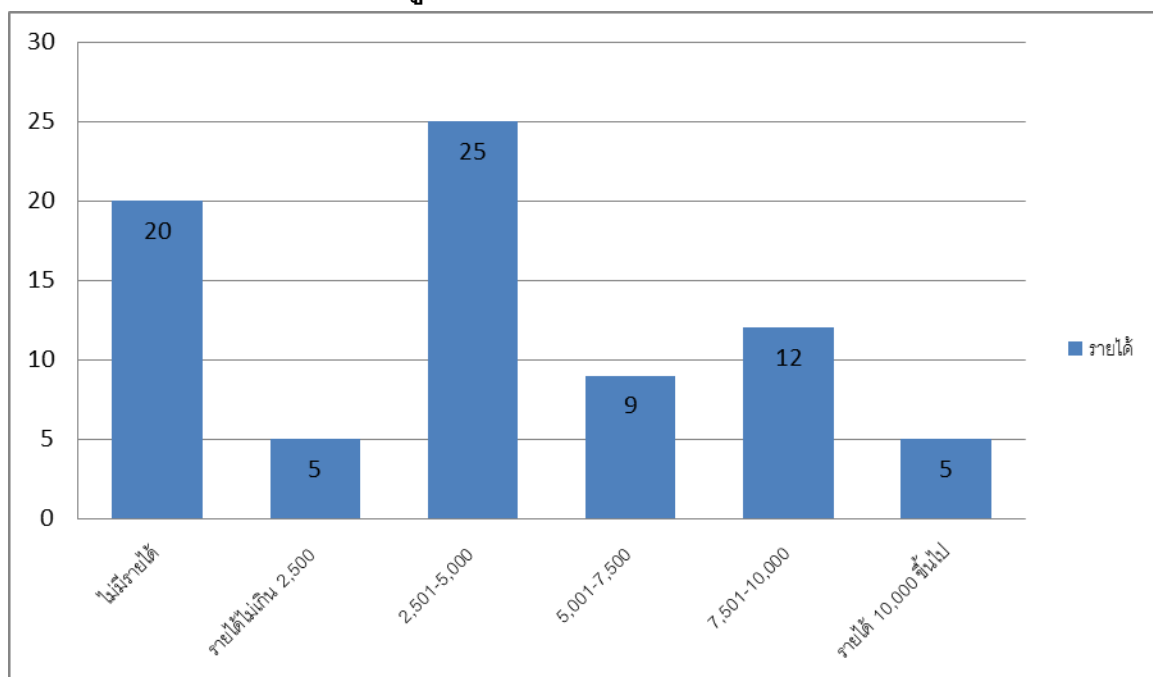

แผนภาพที่ 3 อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมาคือกลุ่มแม่บ้าน/ผู้สูงอายุ/ว่างงาน คิดเป็นร้อยละ 15 มีผู้ประกอบอาชีพประมงพื้บ้านและรับราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐ

ในสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 14 ในขณะที่เดียวกันกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำไร่ ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 9 เป็นกลุ่มชาวกะเหรี่ยงจากจังหวัดราชบุรี ที่ทำงานอยู่เครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ซึ่งมาเข้าร่วมงานในครั้งนี้ในฐานะแขกของเครือข่ายชาวเล ซึ่งเป็นการสร้างสายใยสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ให้แน่นแฟ้นขึ้นด้วย

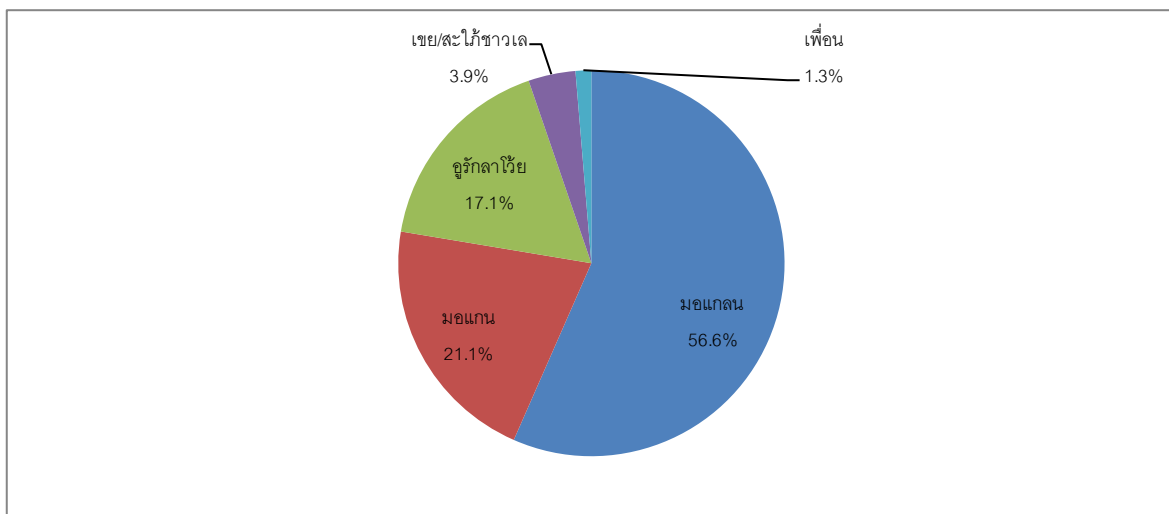
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวเล

แผนภาพที่ 4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวเล

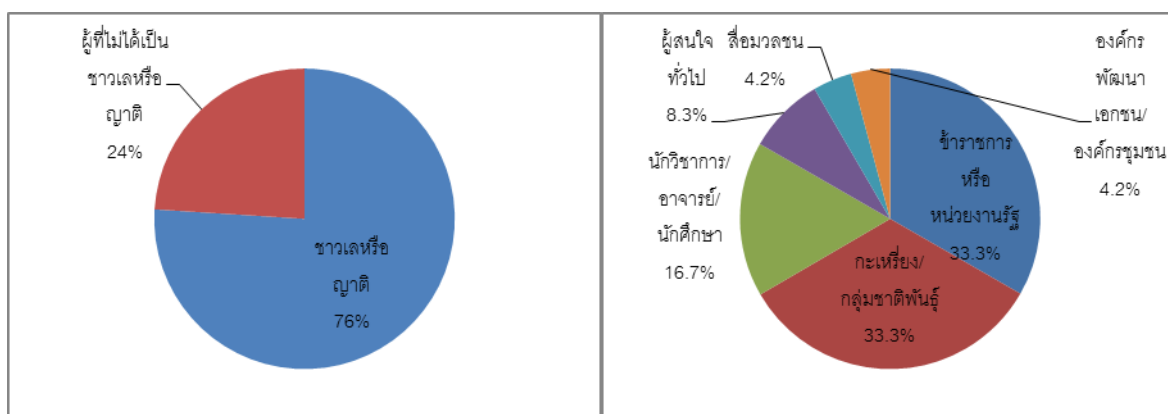
ผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนที่เป็นชาวเล มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,501-5,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาคือ ผู้ไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 20 และกลุ่มผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 7,501-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวเลหรือญาติ

แผนภาพที่ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวเลหรือญาติ

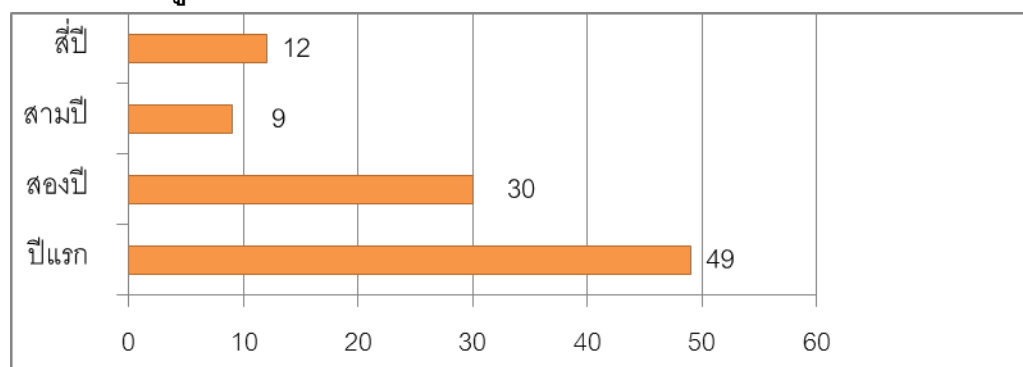
ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวเลหรือเป็นญาติ คิดเป็นร้อยละ 76 เป็นชาวเลสามกลุ่ม คือ ชาวมอแกน มอแกลน และอุรักลาไย จาก 19 หมู่บ้านของจังหวัดพังงา ภูเก็ต และสตูล ในส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวเล กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ชาวมอแกน คิดเป็นร้อยละ 56.6 ทั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากทุ่งหว้า ซึ่งเป็นหมู่บ้านเจ้าภาพ นอกจากนั้นยังมีหมู่บ้านต่างๆ อาทิ บ้านน้ำเค็ม บ้านทับตะวัน บ้านเกาะนก บ้านท่าแป๊ะไย บ้านท่าฉัตรไชย ฯลฯ ในขณะที่รองลงมาคือ กลุ่มชาวมอแกน คิดเป็นร้อยละ 21.1 ที่มาจากบ้านชัยพัฒนา-กาชาดไทย และเกาะสุรินทร์ ส่วนกลุ่มชาวอุรักลาไย คิดเป็นร้อยละ 17.1 จากบ้านราไยย์ เกาะสิเหร่ สะปำ และเกาะหลีเป๊ะ นอกจากนั้น ยังมีกลุ่มที่เป็นเชย/สะใภ้ชาวเล และเพื่อนๆ คิดเป็นร้อยละ 3.9 และ 1.3 ตามลำดับ

แผนภาพที่ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ได้เป็นชาวเลหรือญาติ

ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นคนจากนอกชุมชนคิดเป็นร้อยละ 24 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการหรือหน่วยงานรัฐ และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาคือ นักวิชาการ/อาจารย์/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.7 ผู้สนใจทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 8.3 องค์กรพัฒนาเอกชน/องค์กรชุมชน และสื่อมวลชน ในสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 4.2

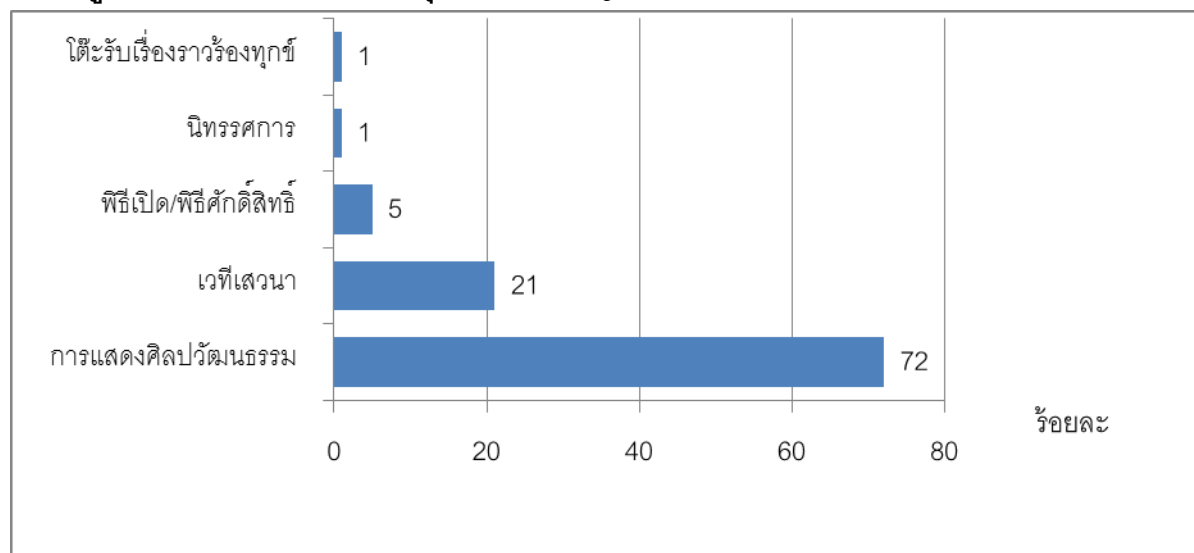
จำนวนครั้งที่ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมงาน

แผนภาพที่ 7 จำนวนครั้งที่เข้าร่วมงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้าร่วมงานรวมญาติฯ ส่วนมากมาร่วมงานเป็นปีแรก คิดเป็นร้อยละ 49 รองลงมา คือกลุ่มที่เคยมาร่วมงานแล้วเป็นครั้งที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 30 และกลุ่มที่เคยมาร่วมงานแล้วเป็นครั้งที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 9 นอกจากนี้มีผู้ที่เคยเข้าร่วมงานติดต่อกันมาตลอด 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 12

ส่วนที่ผู้ตอบแบบสอบถามชอบที่สุดในงานรวมญาติฯ

แผนภาพที่ 8 ความคิดเห็นต่อส่วนที่ชอบที่สุดในงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งที่ 3

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความประทับใจในส่วนของการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวเลมากถึงร้อยละ 72 รองลงมาประทับใจในส่วนของเวทีเสวนาร้อยละ 21 ผู้ตอบแบบสอบถามที่ชอบในส่วนของพิธีเปิดงานอันเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ของชาวเล คิดเป็นร้อยละ 5 และในปีนี้มีเพิ่มเติมในส่วนของการตั้งโต๊ะรับเรื่องราวร้องทุกข์จากหน่วยงานของรัฐ และขุมนิเทศการแยกตามชุมชน มีผู้ให้ความสนใจในจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 1

ระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้าร่วมงานรวมญาติฯ

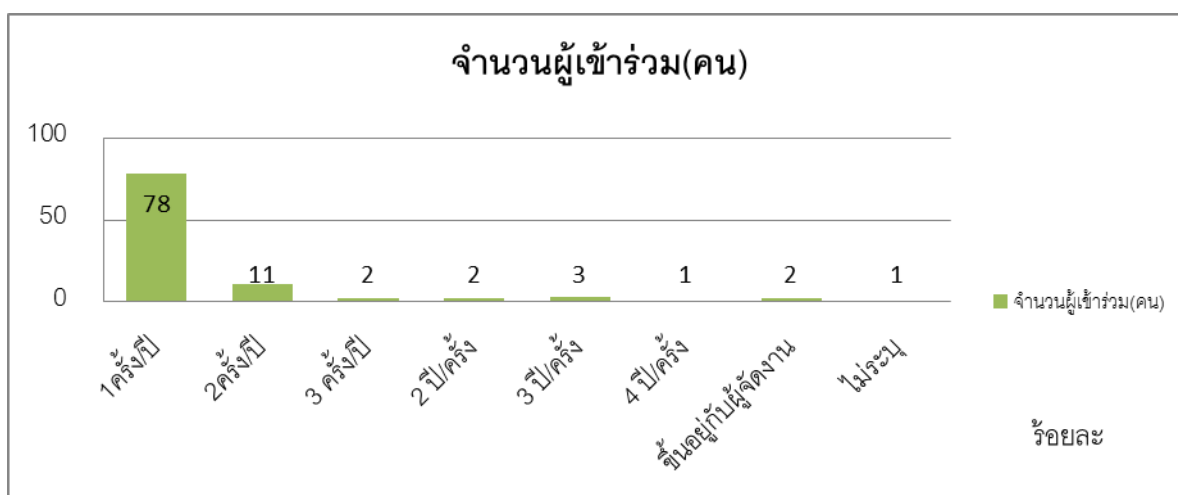
ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลในด้านต่างๆ

..... (N=100)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ข้อมูล/ประสานงาน/นัดหมาย	29.0	40.0	25.0	5.0	1.0
ความสะดวกในการเดินทาง	43.0	33.0	21.0	2.0	1.0
สถานที่จัดงาน	36.0	46.0	17.0	1.0	-
อาหาร	45.0	33.0	19.0	3.0	-
กิจกรรมในงาน	32.0	42.0	24.0	2.0	-

จากตารางที่ 1 ในเรื่องข้อมูล/การประสานงาน/นัดหมาย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40 ในเรื่องความสะดวกในการเดินทาง พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43 ส่วนในเรื่องสถานที่จัดงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46 ขณะที่เรื่องอาหารการกิน รู้สึกพึงพอใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45 ในขณะเดียวกัน เรื่องกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 42

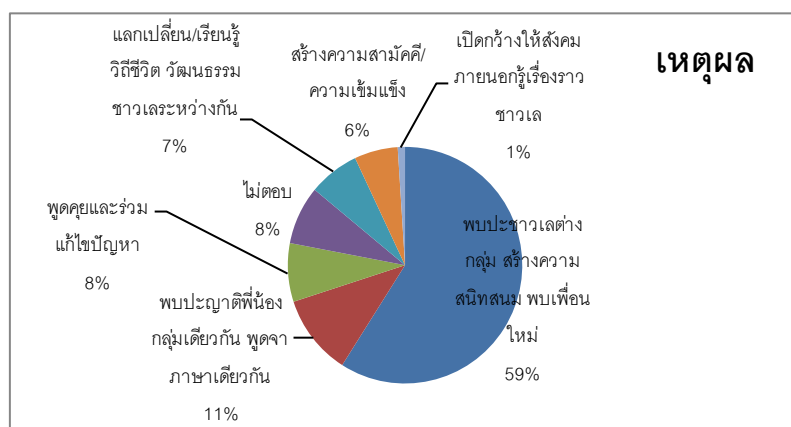
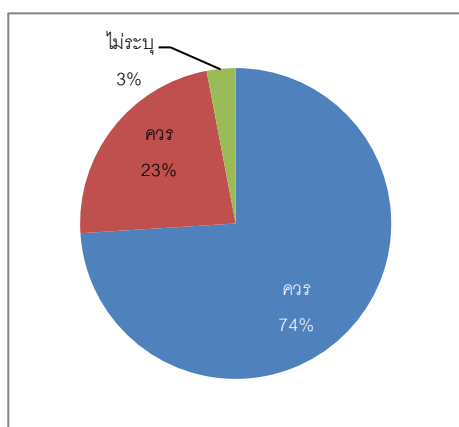
จำนวนครั้งที่เหมาะสมในการจัดงานปี

แผนภาพที่ 9 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องความถี่ในการจัดงานรวมญาติ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือร้อยละ 78 มีความคิดเห็นว่างานรวมญาติฯ ควรจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง รองลงมากคือร้อยละ 11 เห็นว่าควรมีการจัดงานรวมญาติฯ ปีละ 2 ครั้งเพื่อที่จะได้กลับมาพบญาติพี่น้องกันได้บ่อยยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังมีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับเรื่องความถี่ในการจัดงานรวมญาติฯ ต่างๆ อาทิ ต้องการให้มีการจัดงาน 3 ครั้งต่อปีบ้าง หรือเลื่อนระยะเวลาการจัดงานให้นานออกไป อาทิ 2-4 ปีต่อครั้ง เนื่องจากมีความกังวลในเรื่องของการสรรหางบประมาณในการจัดงาน ซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของค่าเดินทางของชาวเลกลุ่มต่างๆ ที่ต้องการมาร่วมงาน และค่าอาหาร เป็นต้น

ควรมีการจัดงานรวมญาติฯ เฉพาะกลุ่มหรือไม่ พร้อมระบุเหตุผล

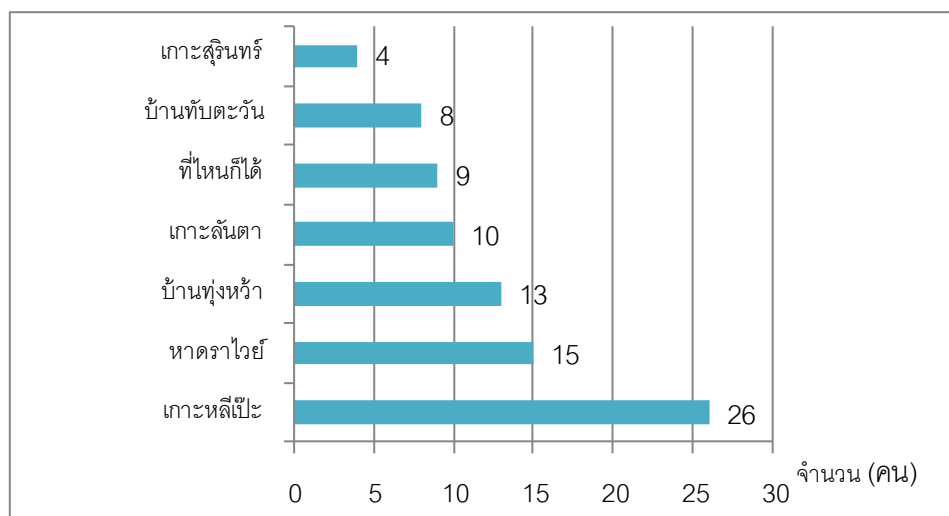
แผนภาพที่ 10 ความคิดเห็นว่า

ควรมีการจัดงานรวมญาติฯ เฉพาะกลุ่มหรือไม่ พร้อมระบุเหตุผล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 74 มีความเห็นว่างานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลควรจัดแบบรวมชาวเลทั้ง 3 กลุ่ม (มอแกน มอแกลน และอุรักลาไ้ย้ย) เฉกเช่นในปัจจุบัน เนื่องจากเหตุผลที่ว่างานดังกล่าวเปิดโอกาสให้ชาวเลกลุ่มต่างๆ ได้พบปะกัน สร้างความสนิทสนมและพบเพื่อนใหม่

ในขณะเดียวกัน ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 23 มีความเห็นว่า ควรมีการจัดงานรวมญาติฯ ในแบบแยกกลุ่ม เนื่องจากเหตุผลในเรื่องการมีโอกาสได้พบปะญาติพี่น้องชาวเลในกลุ่มเดียวกัน อีกทั้งการพูดจาในภาษาเดียวกัน ทำให้การสื่อสารภายในกลุ่มง่ายขึ้น รวมถึงบริบทในเรื่องปัญหาบางเรื่องก็แตกต่างกันไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ ชาวเลมอแกนยังคงประสบปัญหาเรื่องสัญชาติ ในขณะที่ชาวเลอุรักลาไ้ย้ยและมอแกลนแทบจะไม่มีปัญหาในเรื่องดังกล่าว

สถานที่จัดงานครั้งต่อไป

แผนภาพที่ 11 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องสถานที่จัดงานครั้งต่อไป

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 26 มีความเห็นให้จัดงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งที่ 5 ที่เกาะหลีเป๊ะ ในจังหวัดสตูล รองลงมาต้องการให้จัดงานที่หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต คิดเป็นร้อยละ 15 ในขณะที่บ้านทุ่งหว่า จังหวัดพังงา เจ้าภาพในปีนี และเกาะลันตาในจังหวัดกระบี่ คิดเป็นร้อยละ 13 และ 10 ตามลำดับนอกจากนั้น มีพื้นที่อื่นๆ ที่ต้องการให้จัดงานครั้งต่อไปคือ บ้านทับตะวัน และผู้ตอบ

แบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 9 ต้องการให้จัดที่ไหนก็ได้ ขึ้นอยู่กับมติของเครือข่ายชาวเล บ้านทับตะวัน
คิดเป็นร้อยละ 8 หมู่บ้านมอแกนเกาะสุรินทร์ คิดเป็นร้อยละ 4

เหตุผลของการเลือกสถานที่ในการจัดงาน

ตารางที่ 2 เหตุผลของการเลือกสถานที่ในการจัดงานครั้งต่อไป

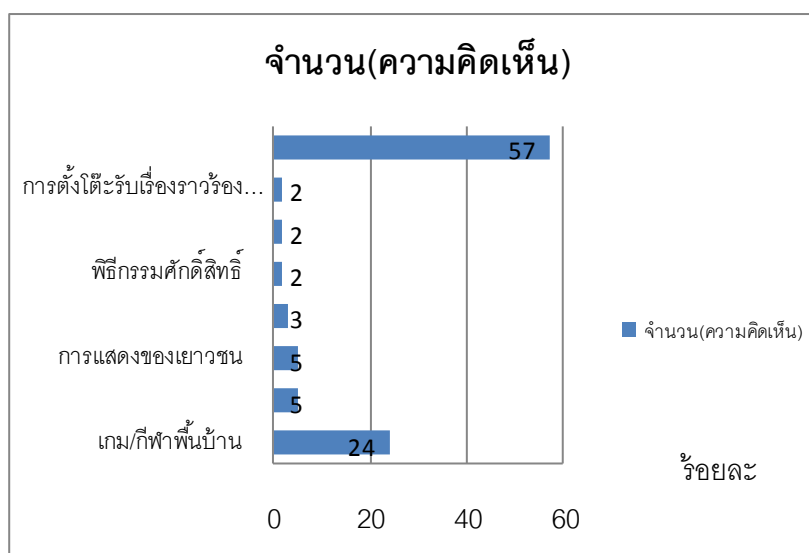
(N=100)

สถานที่จัดงานครั้งต่อไป	จำนวน	เหตุผล
เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล	26.0	- อยากไปเยี่ยมญาติ/เที่ยวชุมชนอื่น (11) - หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงาน (7) - พื้นที่มีปัญหาสะสม/ยังไม่ได้แก้ไข (5) - ธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม/ชุมชน สวยงาม (2) - นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสมาร่วมงาน (1)
หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต	15.0	- อยากไปเยี่ยมญาติ/เที่ยวชุมชนอื่น (9) - สะดวกในการเดินทาง พื้นที่จัดงานกว้างขวาง (4) - หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงาน (1) - อยากให้จัดที่หมู่บ้านของตนเอง ฟื่นองพบหน้า (1)
บ้านทุ่งหว้า จังหวัดพังงา	13.0	- อยากให้จัดที่หมู่บ้านของตนเอง ฟื่นองพบหน้า (6) - สะดวกในการเดินทาง พื้นที่จัดงานกว้างขวาง (5) - อยากไปเยี่ยมญาติ/เที่ยวชุมชนอื่น (1) - พื้นที่มีปัญหาสะสม/ยังไม่ได้แก้ไข (1)
เกาะลันตา จังหวัดพังงา	10.0	- สะดวกในการเดินทาง พื้นที่จัดงานกว้างขวาง (4) - อยากไปเยี่ยมญาติ/เที่ยวชุมชนอื่น (3) - หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงาน (1) - สถานที่/ชุมชนมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (1) - นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสมาร่วมงาน (1)
ที่ไหนก็ได้	9.0	
บ้านทับตะวัน จังหวัดพังงา	8.0	- สะดวกในการเดินทาง พื้นที่จัดงานกว้างขวาง (3) - อยากให้จัดที่หมู่บ้านของตนเอง ฟื่นองพบหน้า (3) - หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงาน (2)
เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา	4.0	- อยากไปเยี่ยมญาติ/เที่ยวชุมชนอื่น (3)

		- นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสร่วมงาน (1)
--	--	--

ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 33 ให้เหตุผลถึงสถานที่จัดงานครั้งต่อไปว่า จะ
 ได้มีโอกาสไปเยี่ยมญาติ/เที่ยวชุมชนชาวเลอื่นๆ รองลงมาคือ ความสะดวกในการเดินทาง และสถานที่จัด
 งานสะดวก กว้างขวาง คิดเป็นร้อยละ 19 รวมถึงความเห็นที่ว่า ควรหมุนเวียนสลับสถานที่จัดงานไปตาม
 ชุมชนชาวเลต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 12

การเพิ่มเติมกิจกรรมในงานรวมญาติฯ

แผนภาพที่ 12 ความคิดเห็นในเรื่องกิจกรรมเพิ่มเติม

ตารางที่ 3 กิจกรรมที่ต้องการให้จัดเพิ่มเติมและเหตุผล

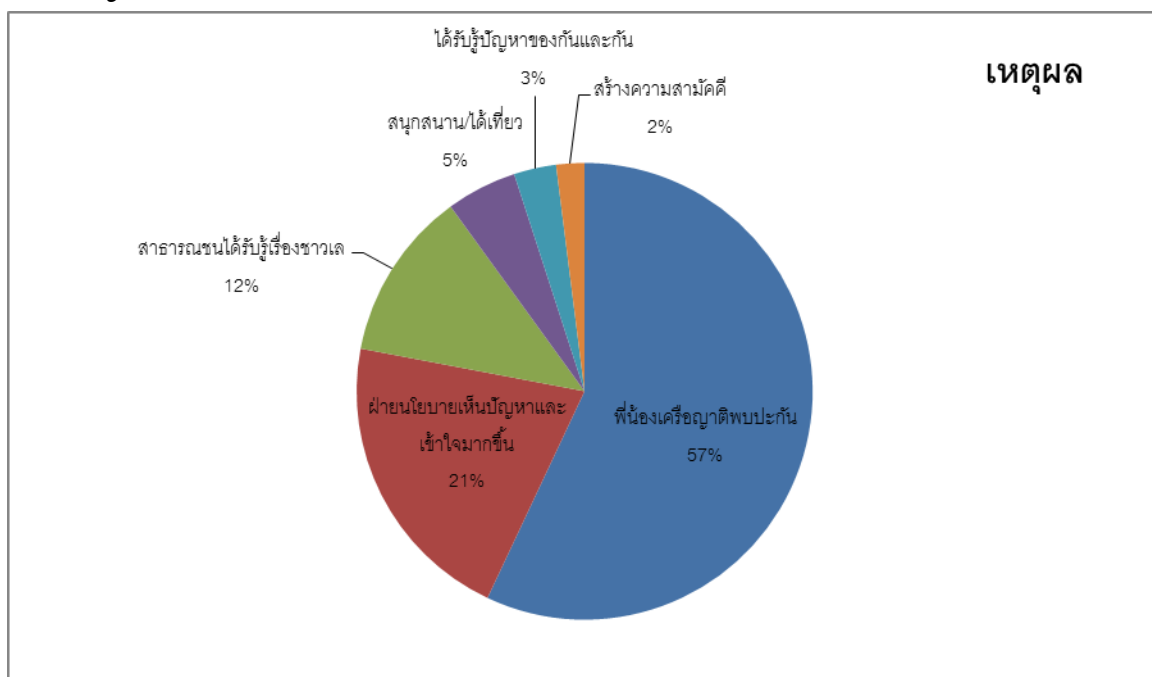
กิจกรรม	จำนวน	เหตุผล
---------	-------	--------

เกม/กีฬาพื้นบ้าน (เช่น การแข่งขันหาแกะหอย แข่งชักเย่อ)	24.0	- สนุกสนาน เชื่อมความสัมพันธ์ สร้างสามัคคี (22) - เยวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น (1) - ไม่ตอบ (1)
ชุมนุมกิจกรรม (เช่น อาหารพื้นบ้าน การสอนภาษาชาวเล)	5.0	- สนุกสนาน เชื่อมความสัมพันธ์ สร้างสามัคคี (3) - เยวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น (1) - ให้ความรู้แก่ชาวเลและผู้สนใจ (1)
การแสดงของเยวชนชาวเล	5.0	- การแสดงออกทางศิลปะ วัฒนธรรมชาวเล (3) - สนุกสนาน เชื่อมความสัมพันธ์ สร้างสามัคคี (1) - เยวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น (1)
การแสดงทางวัฒนธรรมของแต่ละหมู่บ้าน	3.0	- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน (2) - การแสดงออกทางศิลปะ วัฒนธรรมชาวเล (1)
พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ (เช่น ผูกข้อมือ)	2.0	- ให้ความรู้แก่ชาวเลและผู้สนใจ (1) - ไม่ตอบ (1)
นิทรรศการวิถีชีวิต	2.0	- ให้ความรู้แก่ชาวเลและผู้สนใจ (1) - ไม่ตอบ (1)
การตั้งโต๊ะรับเรื่องราวร้องทุกข์	2.0	- สร้างความใกล้ชิดกับหน่วยงานราชการ (1) - ไม่ตอบ (1)
ไม่ระบุ	57.0	

ในด้านกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับงานในครั้งต่อไป ผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ 57 ไม่ระบุกิจกรรมเพิ่มเติม ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่อยากให้กิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับงานครั้งต่อไป ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 24 มีความเห็นว่า ควรเพิ่มเกม/กีฬาพื้นบ้าน เช่น แข่งขันหาหอย แกะหอย และชักเย่อ ฯลฯ และอีกส่วนมีสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 5 คือ ต้องการให้มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมชาวเล โดยเฉพาะในส่วนของเยวชนเพิ่มขึ้น เช่น ร้องเงาะ มวยซาหยง มโนราห์ป่า เล่นรำมะนา เป็นต้น และอยากให้มีการเพิ่มชุมนุมกิจกรรมภายในงาน อาทิ การสาธิตการปรุงอาหารพื้นบ้าน และการสอนภาษาชาวเล เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่างๆ อาทิ พิธีผูกข้อมือเพื่อความเป็นสิริมงคลของผู้เข้าร่วมงาน นิทรรศการวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชาวเลกลุ่มต่างๆ รวมถึงการตั้งโต๊ะรับเรื่องราวร้องทุกข์ของหน่วยงานรัฐ รวมถึงนิทรรศการหรือกิจกรรมของหน่วยงานราชการ

ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 26 ให้เหตุผลว่ากิจกรรมเพิ่มเติมดังกล่าวจะช่วยสร้างความสนุกสนาน เชื่อความสัมพันธ์ สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในกลุ่ม รองลงมาคือกิจกรรมเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นการแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมของชาวเล คิดเป็นร้อยละ 4 รวมถึงกิจกรรมเพิ่มเติมเหล่านี้เป็นการให้ความรู้แก่ชาวเลและผู้สนใจทั่วไป และอีกเหตุผลหนึ่งที่สำคัญคือ การดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากขึ้น มีสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 3

ผลสำคัญของการจัดงาน

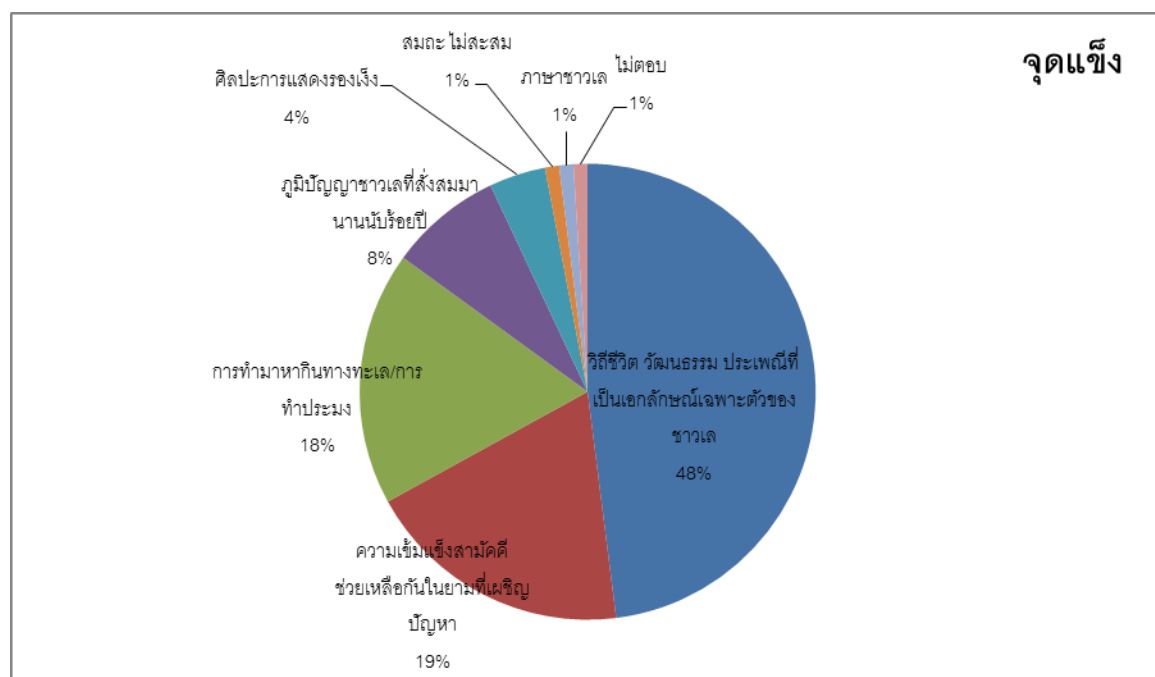
แผนภาพที่ 12 ความคิดเห็นในเรื่องผลสำคัญที่สุดจากการจัดงานรวมญาติฯ ในครั้งนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 57 มีความเห็นเกี่ยวกับผลสำคัญที่สุดที่ได้รับจากการจัดงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลในครั้งนี้ คือ พี่น้อง เครือญาติชาวเลได้มีโอกาสพบปะกัน เนื่องจากบางครอบครัวย้ายไปอาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆ บ้างอพยพขึ้นมาอาศัยอยู่บนฝั่ง บ้างแต่งงานข้ามกลุ่ม ส่งผลให้เครือญาติไม่ค่อยมีโอกาสได้พบหน้า รองลงมาคือเรื่องที่ฝ่ายนโยบายสามารถมองเห็นปัญหาของชาวเลและเกิดทัศนคติที่ดี มีความเข้าใจมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 21 ส่วนผลสำคัญที่ได้รับจากการจัดงานอีกเรื่องหนึ่งคือ การทำให้สาธารณชนได้รับรู้เรื่องราวของชาวเลมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 12

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดงานในครั้งต่อไป อาทิ ควรมีการประชุมเตรียมงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดงานให้กับผู้ที่อาศัยอยู่ในละแวกพื้นที่จัดงาน บุคคลภายนอก สื่อมวลชนทั้งในและต่างประเทศได้รับรู้ บ้างให้คำแนะนำกิจกรรมในงานควรเน้นวัฒนธรรมให้มากกว่านี้ อาทิ การแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายพื้นบ้าน เป็นต้น รวมถึงควรปรับกำหนดการของงานให้กระชับมากกว่านี้

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นทั่วไป

จุดแข็งของชาวเล

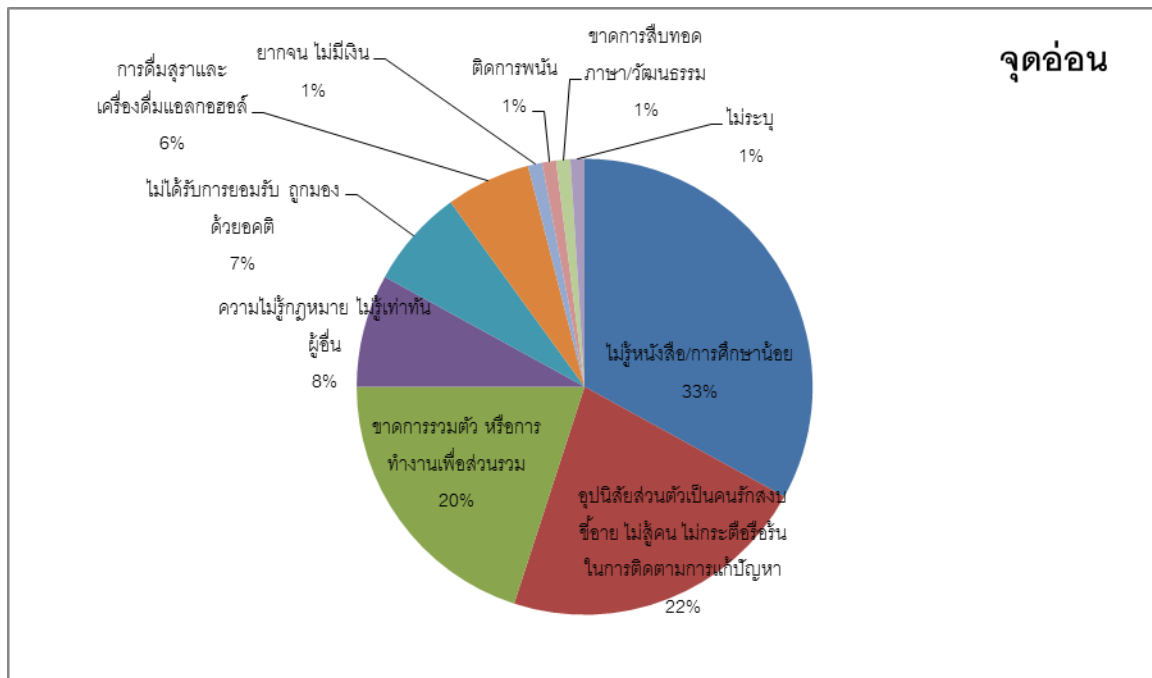
แผนภาพที่ 13 ความคิดเห็นในเรื่องจุดแข็งของชาวเล

ตารางที่ 4 จุดแข็งที่สำคัญที่สุดของชาวเล

จุดแข็ง	ร้อยละ
วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาวเล	48.0
ความเข้มแข็งสามัคคีช่วยเหลือกันในยามที่เผชิญปัญหา	19.0
การทำมาหากินทางทะเล/การทำประมง	18.0
ภูมิปัญญาของชาวเลที่สั่งสมมานานนับร้อยปี อาทิ การสังเกตคลื่นลม	8.0
ศิลปะการแสดงร้องเง้	4.0
สมถะ ไม่สะสม	1.0
ภาษาชาวเล	1.0
ไม่ระบุ	1.0

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 48 มีความเห็นว่า “จุดแข็ง” ของชาวเลคือ เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวเล รองลงมาคือ เรื่องความเข้มแข็ง ความสามัคคีช่วยเหลือกันในยามที่เผชิญปัญหาร่วมกัน ทั้งปัญหาเรื่องที่ดินที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำมาหากินทางทะเล พื้นที่สุสาน ส่วนการทำมาหากินทางทะเล/การทำประมง คิดเป็นร้อยละ 18 นอกจากนั้นยังมีจุดแข็งของชาวเลในเรื่องภูมิปัญญาที่สั่งสมมานานนับร้อยปี อาทิ การสังเกตคลื่นลม กระแสน้ำ หรือความรู้เรื่องพืชสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 8 รวมถึงศิลปะการแสดงร้องเง้ คิดเป็นร้อยละ 4 ในขณะที่ความสมถะ ไม่สะสม และภาษาของชาวเล คิดเป็นร้อยละ 1 เท่ากัน

จุดอ่อนของชาวเล

แผนภาพที่ 14 ความคิดเห็นในเรื่องจุดอ่อนของชาวเล

ตารางที่ 5 จุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของชาวเล

จุดอ่อน	ร้อยละ
การไม่รู้หนังสือ หรือมีการศึกษาน้อย	33.0
อุปนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนรักสงบ ซื่อาย ไม่สู้คน ไม่กระตือรือร้นในการติดตามการแก้ปัญหา	22.0
ขาดการรวมตัว หรือการทำงานเพื่อส่วนรวม	20.0
ความไม่รู้กฎหมาย ไม่รู้เท่าทันผู้อื่น	8.0
ไม่ได้รับการยอมรับ ถูกมองด้วยอคติ	7.0
การดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	6.0
ความยากจน และไม่มีเงิน	1.0
ติดการพนัน	1.0
ขาดการสืบทอดภาษา/วัฒนธรรม	1.0
ไม่ระบุ	1.0

ในส่วนความคิดเห็นในเรื่องจุดอ่อนของชาวลีนั้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 33 มองว่า การไม่รู้หนังสือ หรือมีการศึกษาน้อยเป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของชาวเล รองลงมาคือ เรื่องอุปนิสัย

ส่วนตัวที่ชาวเลเป็นคนรักสงบ ขี้อาย ไม่สู้คน ไม่กระตือรือร้นในการติดตามการแก้ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 22 ส่วนเรื่องการขาดการรวมตัว หรือการทำงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 20 และความรู้กฎหมาย ไม่รู้เท่าทันผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 8 นอกจากนั้น ยังมีเรื่องการขาดการยอมรับ หรือถูกมองด้วยอคติ เรื่องการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปัญหาความยากจน การติดการพนัน และการขาดการสืบทอดภาษาและวัฒนธรรม

ปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล สาเหตุและที่มาของปัญหา และแนวทางแก้ปัญหา (3 ลำดับ)

ตารางที่ 4 สาเหตุและที่มาของปัญหาของชาวเล

(N=100)

ปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 1	ร้อยละ
ปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย	49.0
ปัญหาการไม่มีพื้นที่ทำกินทางทะเล พื้นที่จอดเรือ ฯลฯ	20.0
ปัญหาเรื่องสัญชาติ/บัตรประชาชน	9.0
ปัญหาการถูกบุกรุกพื้นที่ทางจิตวิญญาณ อาทิ สุสาน และพื้นที่ประกอบพิธีกรรม	6.0
ปัญหาด้านการศึกษา/ความรู้น้อย	3.0
ปัญหาด้านสาธารณสุขโรค อาทิ การขาดแคลนไฟฟ้า ประปา ห้องน้ำไม่เพียงพอ	1.0
ปัญหาการสูญหายของวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา	1.0
ปัญหาความยากจน/ไม่มีงานทำ	1.0
นิสัยไม่สู้คน/กลัวการถูกข่มขู่	1.0
ปัญหายาเสพติด	1.0
ไม่ระบุ	8.0

ปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 1 ในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ลำดับที่ 1 คือ ปัญหาความมั่นคงในที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 49 รองลงมาคือ ปัญหาการไม่มีพื้นที่ทำกินทางทะเล พื้นที่จอดเรือ ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนปัญหาเรื่องสัญชาติ มีจำนวน ร้อยละ 9 ในขณะที่ปัญหาการถูกบุกรุกพื้นที่ทางจิตวิญญาณ อาทิ สุสานและพื้นที่ประกอบพิธีกรรม คิดเป็นร้อยละ 6

สาเหตุและที่มาของปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 1	ร้อยละ
--	--------

ชาวเลอยู่อาศัยโดยไม่ยึดติดครอบครอง ทำให้ที่อยู่อาศัยถูกอ้างเอกสารสิทธิ / มีปัญหาเกี่ยวกับนายทุน มีการใช้อิทธิพลในท้องถิ่น/รัฐไม่กล้าเข้ามาช่วย	33.0
พื้นที่ของพี่น้องชาวเลอยู่ตามเกาะต่างๆ ภายหลังถูกประกาศเขตอุทยานฯ ห้ามตกปลา ส่งผลให้พื้นที่ทำกินลดลง / การประกาศพื้นที่อนุรักษ์ทับพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน / บ้างถูกนายทุนเข้ามายึดครอง	13.0
สามีเสียชีวิต ขาดผู้นำครอบครัว ต้องเลี้ยงลูกเพียงลำพัง / ทำมาหากินแบบหาเช้ากินค่ำ / ความยากจน / ครอบครัวยากจน	7.0
พื้นที่ฝั่งศพของชาวเลถูกบุกรุก	4.0
มอแกนไม่ได้แจ้งเกิด ไม่มีบันทึกทางทะเบียน/กลุ่มชาวเลตกสำรวจ	3.0
นโยบายการท่องเที่ยว/ส่งเสริมการท่องเที่ยวผิดทาง	3.0
ขาดแคลนทุนการศึกษา	1.0
น้ำเน่าขัง ไม่มีท่อระบายน้ำ มีแค่คูน้ำ ฝนตกแล้วน้ำท่วม ขยะสะสม/เลี้ยงสัตว์ ทำให้ยุงชุม/บางชุมชนตั้งอยู่บนเกาะห่างไกล ระบบสาธารณสุขเข้าถึงยาก	1.0
ไม่ตอบ	35.0

ส่วนชุมชนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ พังหั่ว คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาคือเกาะสุรินทร์ คิดเป็นร้อยละ 13 และราไวย์ คิดเป็นร้อยละ 12

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 1	ร้อยละ
เจรจา ไกล่เกลี่ย ต่อรองที่สร้างความชอบธรรมทั้งต่อผู้มีเอกสารสิทธิและชาวเลที่อยู่มาตั้งแต่ดั้งเดิม/โหนดชุมชน	24.0
ทางรัฐให้ความสำคัญและทำความเข้าใจ รวมทั้งพยายามหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว/นโยบายคุ้มครองชนพื้นเมือง	9.0
อนุญาตให้ชาวเลหากินได้มากขึ้น/สามารถหากินในพื้นที่เดิม	8.0
กันพื้นที่ไม่ให้คนอื่นบุกรุก	4.0

ทุกชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน-ความสามัคคี / กล้าแสดงความคิดเห็น	4.0
สนับสนุนด้านการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ อาทิ การสอนภาษาชาวเล/ภาษาต่างประเทศ	3.0
ควรสำรวจให้ได้บัตรทุกคน	2.0
ให้ความรู้เรื่องสาธารณสุข เช่น การคุมกำเนิด	1.0
ทำระบบท่อระบายน้ำในชุมชน/จัดการขยะ	1.0
ไม่ตอบ	44.0

ปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 2	ร้อยละ
ปัญหาการไม่มีพื้นที่ทำกินทางทะเล พื้นที่จอดเรือ ฯลฯ	24.0
ปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย	7.0
ปัญหาการถูกบุกรุกพื้นที่ทางจิตวิญญาณ อาทิ สุสาน และพื้นที่ประกอบพิธีกรรม	5.0
ปัญหาเรื่องสัญชาติ/บัตรประชาชน	5.0
ปัญหาด้านการศึกษา/ความรู้น้อย	5.0
ปัญหาด้านสาธารณสุขโรค อาทิ การขาดแคลนไฟฟ้า ประปา ห้องน้ำไม่เพียงพอ	2.0
ปัญหาความยากจน/ไม่มีงานทำ	1.0
ปัญหาด้านสาธารณสุข	1.0
ปัญหายาเสพติด	1.0
ไม่ตอบ	49.0

ปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 2 ในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ลำดับที่ 1 คือ ปัญหาการไม่มีพื้นที่ทำกินทางทะเล พื้นที่จอดเรือ ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมาคือ ปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยคิดเป็นร้อยละ 7 ส่วนปัญหาการถูกบุกรุกพื้นที่ทางจิตวิญญาณ อาทิ สุสาน และพื้นที่ประกอบพิธีกรรม / ปัญหาเรื่องสัญชาติ/บัตรประชาชน / ปัญหาด้านการศึกษา/ความรู้น้อย มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 5

สาเหตุและที่มาของปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 2	ร้อยละ
พื้นที่ของพี่น้องชาวเลอยู่ตามเกาะต่างๆ ภายหลังถูกประกาศเขตอุทยานฯ ห้ามตกปลา ส่งผลให้พื้นที่ทำกินลดลง /การประกาศพื้นที่อนุรักษ์ทับพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน /บ้างถูก	19.0

นายทุนเข้ามายึดครอง	
ชาวเลอยู่อาศัยโดยไม่ยึดติดครอบครอง ทำให้ที่อยู่อาศัยถูกอ้างเอกสารสิทธิ / มีปัญหาเกี่ยวกับนายทุน มีการใช้สิทธิพลในท้องถิ่น/รัฐไม่กล้าเข้ามาช่วย	7.0
สามีเสียชีวิต ขาดผู้นำครอบครัว ต้องเลี้ยงลูกเพียงลำพัง / ทำมาหากินแบบหาเช้ากินค่ำ / ความยากจน / ครอบครัวยากจน	5.0
มอแกนไม่ได้แจ้งเกิด ไม่มีบันทึกทางทะเบียน/กลุ่มชาวเลตกสำรวจ	4.0
พื้นที่ฝั่งศพของชาวเลถูกบุกรุก	3.0
นโยบายการท่องเที่ยว/ส่งเสริมการท่องเที่ยวผิดทาง	3.0
ขาดแคลนทุนการศึกษา	1.0
น้ำเน่าขัง ไม่มีท่อระบายน้ำ มีแค่คูน้ำ ฝนตกแล้วน้ำท่วม ขยะสะสม/เลี้ยงสัตว์ ทำให้ยุงชุม/บางชุมชนตั้งอยู่บนเกาะห่างไกล ระบบสาธารณสุขเข้าถึงยาก	1.0
ไม่ตอบ	57.0

ส่วนชุมชนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ ทุ่งหว้า คิดเป็นร้อยละ 16 รองลงมาคือเกาะสุรินทร์ และบ้านทับตะวัน ในสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 6

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 2	ร้อยละ
เจรจา โกล่เกลี่ย ตีความที่สร้างความชอบธรรมทั้งต่อผู้มีเอกสารสิทธิและชาวเลที่อยู่มาตั้งแต่ดั้งเดิม/โหนดชุมชน	7.0
อนุญาตให้ชาวเลหากินได้มากขึ้น/สามารถหากินในพื้นที่เดิม	7.0
กันพื้นที่ไม่ให้คนอื่นบุกรุก	7.0
ทุกชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน-ความสามัคคี / กล้าแสดงความคิดเห็น	6.0
ทางรัฐให้ความสำคัญและทำความเข้าใจ รวมทั้งพยายามหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว/นโยบายคุ้มครองชนพื้นเมือง	5.0
สนับสนุนด้านการศึกษา หาคนมาให้ความรู้ อาทิ การสอนภาษาชาวเล/ภาษาต่างประเทศ	4.0

ควรสำรวจให้ได้บัตรทุกคน	3.0
ไม่ตอบ	61.0

ปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 3	ร้อยละ
ปัญหายาเสพติด	4.0
ปัญหาการถูกรุกพื้นที่ทางจิตวิญญาณ อาทิ สุสาน และพื้นที่ประกอบพิธีกรรม	3.0
ปัญหาเรื่องสัญชาติ/บัตรประชาชน	3.0
ปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย	2.0
ปัญหาการไม่มีพื้นที่ทำกินทางทะเล พื้นที่จอดเรือ ฯลฯ	2.0
ปัญหาด้านสาธารณูปโภค อาทิ การขาดแคลนไฟฟ้า ประปา ห้องน้ำไม่เพียงพอ	2.0
ปัญหาด้านการศึกษา/ความรู้น้อย	1.0
ปัญหาการสูญหายของวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา	1.0
นิสัยไม่สู้คน/กลัวการถูกข่มขู่	1.0
ไม่ตอบ	81.0

สาเหตุและที่มาของปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 3	ร้อยละ
ชาวเลอยู่อาศัยโดยไม่ยึดติดครอบครอง ทำให้ที่อยู่อาศัยถูกอ้างเอกสารสิทธิ / มีปัญหาเกี่ยวกับนายทุน มีการใช้อิทธิพลในท้องถิ่น/รัฐไม่กล้าเข้ามาช่วย	5.0
สามีเสียชีวิต ขาดผู้นำครอบครัว ต้องเลี้ยงลูกเพียงลำพัง / ทำมาหากินแบบหาเช้ากินค่ำ / ความยากจน / ครอบครัวขาดความอบอุ่น	4.0
พื้นที่ของพี่น้องชาวเลอยู่ตามเกาะต่างๆ ภายหลังถูกประกาศเขตอุทยานฯ ห้ามตกปลา ส่งผลให้พื้นที่ทำกินลดลง / การประกาศพื้นที่อนุรักษ์ทับพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน / บ้างถูกนายทุนเข้ามายึดครอง	2.0
นโยบายการท่องเที่ยว/ส่งเสริมการท่องเที่ยวผิดทาง	2.0

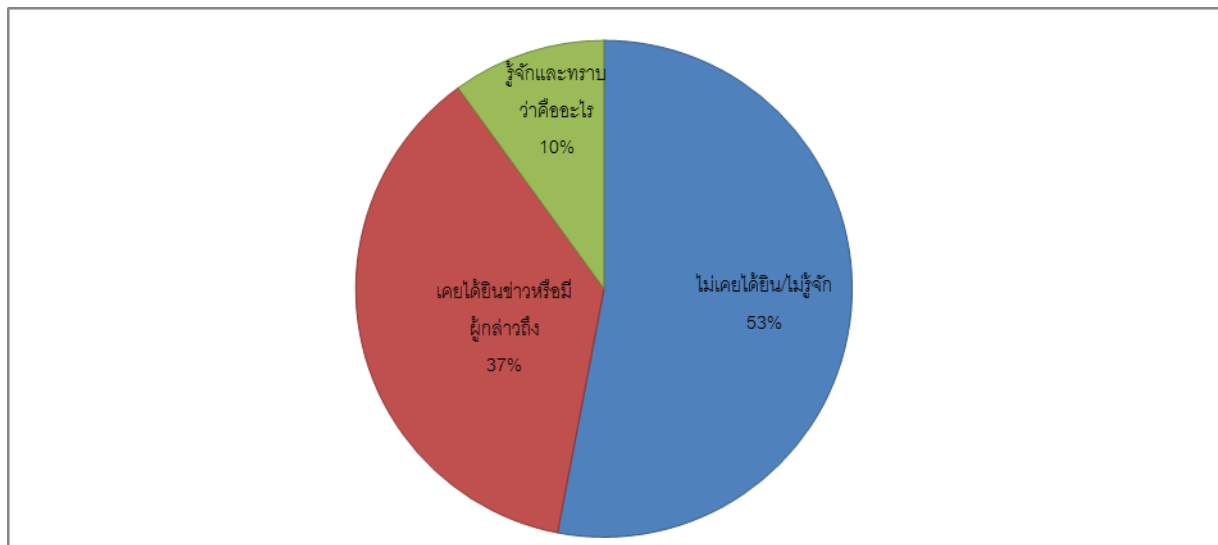
มอแกนไม่ได้แจ้งเกิด ไม่มีบันทึกทางทะเบียน/กลุ่มชาวเลตกรสำรวจ	1.0
น้ำเน่าขัง ไม่มีท่อระบายน้ำ มีแค่คูน้ำ ฝนตกแล้วน้ำท่วม ขยะสะสม/เลี้ยงสัตว์ ทำให้ยุงชุม/บางชุมชนตั้งอยู่บนเกาะห่างไกล ระบบสาธารณสุขเข้าถึงยาก	1.0
ไม่ตอบ	85.0

ส่วนชุมชนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ ทุ่งหว้า คิดเป็นร้อยละ 3 รองลงมาคือ ราไวย์ เกาะสุรินทร์ เกาะสิเหร่ เกาะหลีเป๊ะ และทุกชุมชน ในสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 2 และบ้านน้ำเค็ม คิดเป็นร้อยละ 1

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล ลำดับที่ 3	ร้อยละ
เจรจา โกล่เกลี่ย ต่อรองที่สร้างความชอบธรรมทั้งต่อผู้มีเอกสารสิทธิและชาวเลที่อยู่มาตั้งแต่ดั้งเดิม/โหนดชุมชน	3.0
ทางรัฐให้ความสำคัญและทำความเข้าใจ รวมทั้งพยายามหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว/นโยบายคุ้มครองชนพื้นเมือง	3.0
ทุกชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน-ความสามัคคี / กล้าแสดงความคิดเห็น	3.0
อนุญาตให้ชาวเลหากินได้มากขึ้น/สามารถหากินในพื้นที่เดิม	2.0
กันพื้นที่ไม่ให้คนอื่นบุกรุก	1.0
สนับสนุนด้านการศึกษา หาคนมาให้ความรู้ อาทิ การสอนภาษาชาวเล/ภาษาต่างประเทศ	1.0
ไม่ตอบ	87.0

ส่วนที่ 3: ประเด็นข้อสอบถามเพิ่มเติมเรื่องมติ ครม./เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

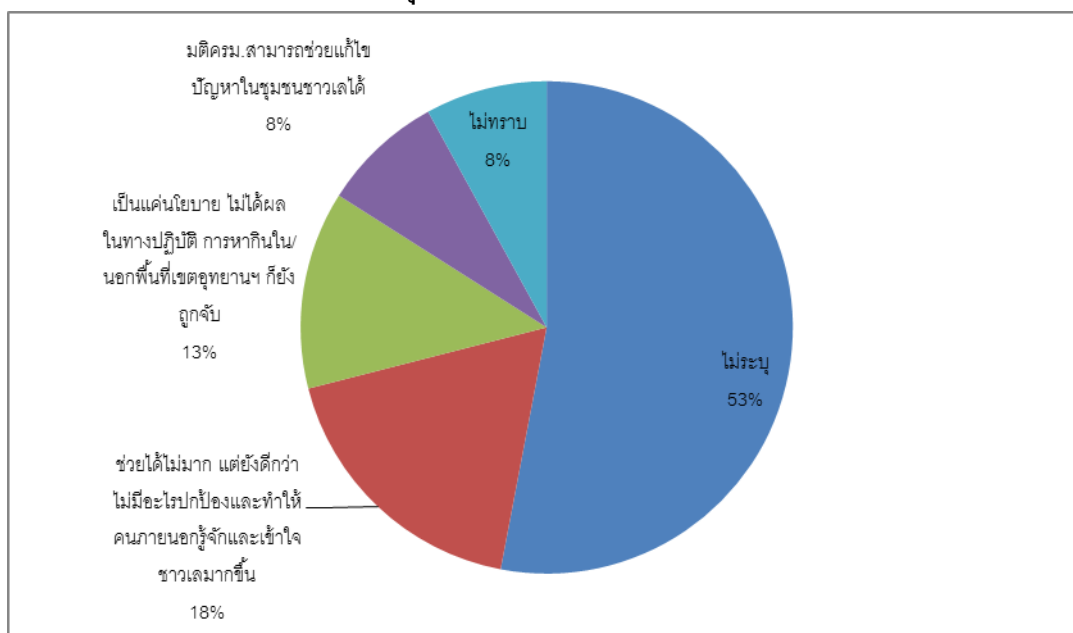
รู้จักมติ ครม.ชาวเล หรือไม่

แผนภาพที่ 15 ความคิดเห็นในเรื่องการสำรวจความรู้ในเรื่อง มติ ครม.ชาวเล

จากการสอบถามผู้เข้าร่วมงานในประเด็นเกี่ยวข้องกับมติ ครม. พบว่ามีผู้ไม่เคยได้ยื่น/ไม่รู้จักรมมติ ครม. คิดเป็นร้อยละ 53 ส่วนที่เคยได้ยื่นข่าวหรือมีผู้กล่าวถึงเรื่องมติ ครม. คิดเป็นร้อยละ 37 นอกจากนี้พบว่ามีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่รู้จักและทราบข้อมูลว่ามติ ครม. คืออะไร

มติ ครม.ชาวเล มีผลอย่างไรต่อชุมชน

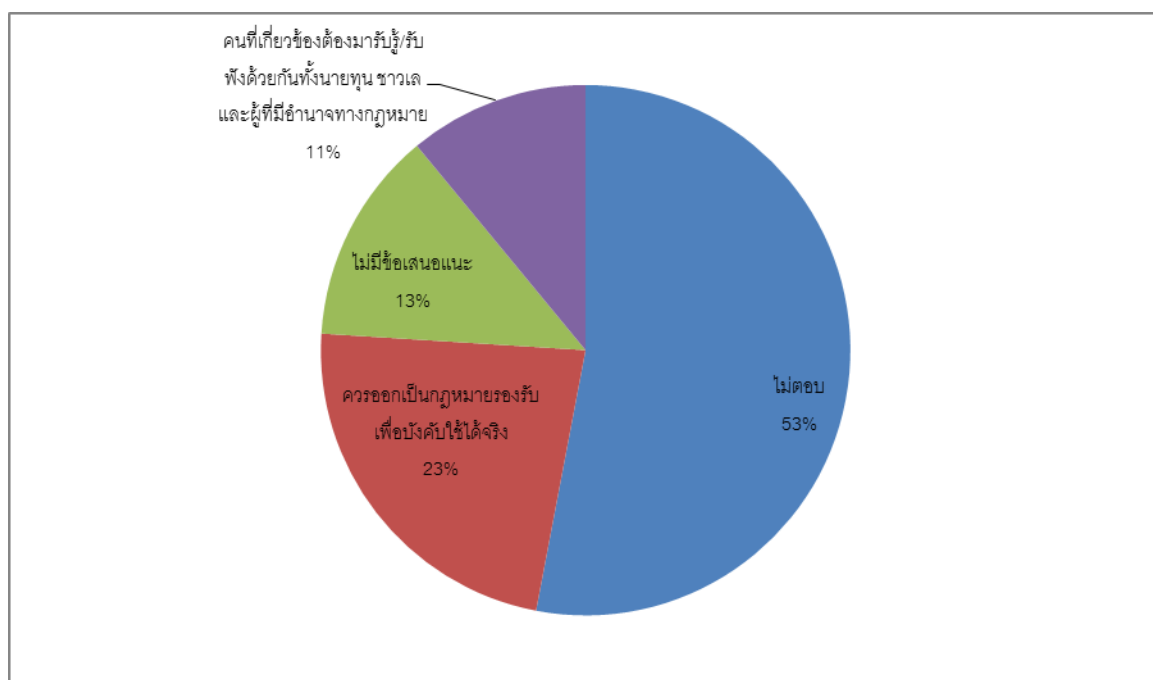

แผนภาพที่ 16 ความคิดเห็นในเรื่อง มติ ครม.ชาวเล มีผลอย่างไรต่อชุมชน

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ตอบแบบสอบถามไม่รู้จักรมมติ ครม. ในส่วนที่ตอบว่ารู้จักมติ ครม. นั้นมีความเข้าใจว่า มติ ครม. มีผลต่อชุมชน คือ แม้ช่วยได้ไม่มาก แต่ยังดีกว่าไม่มีอะไรปกป้องและทำให้คนภายนอกรู้จักและเข้าใจชาวเลมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 18 รองลงมาคือ เป็นแค่นโยบาย

ไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ การหาเงินใน/นอกพื้นที่เขตอุทยานฯ ก็ยังถูกจับ คิดเป็นร้อยละ 13 และกลุ่มที่มั่นใจว่ามติกรม.สามารถช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชนชาวเลได้ และกลุ่มที่ตอบว่า “ไม่ทราบ” มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 8 โดยมีผู้ไม่ตอบคำถาม คิดเป็นร้อยละ 53

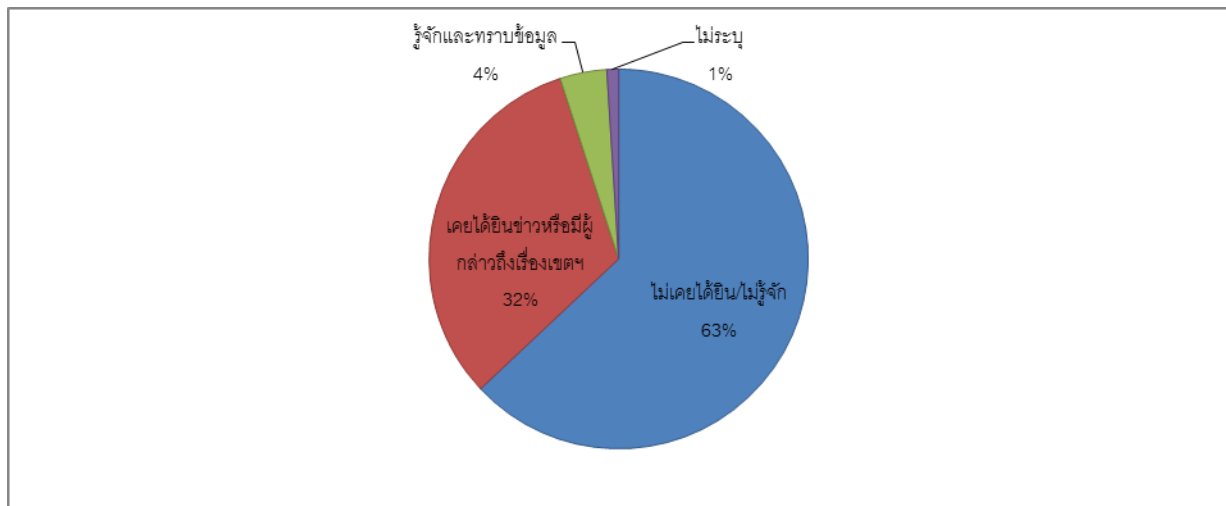
ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อให้มติ กรม.มีผลใช้จริง

แผนภาพที่ 17 ความคิดเห็นในเรื่องข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อให้มติ กรม.มีผลใช้จริง

ในส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่รู้จักมติกรม.นั้นมีข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อให้มติ กรม.มีผลใช้จริงหรือไม่พบว่า ข้อเสนอแนะส่วนใหญ่เสนอให้ควรออกเป็นกฎหมายรองรับเพื่อบังคับใช้ได้จริง คิดเป็นร้อยละ 23 โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีข้อเสนอแนะ คิดเป็นร้อยละ 13 ทั้งนี้มีคำแนะนำให้เชิญคนที่เกี่ยวข้องต้องมารู้และรับฟังเรื่องมติ กรม.ชาวเลด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนายทุน ชาวเล และผู้ที่มีอำนาจทางกฎหมาย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา คิดเป็นร้อยละ 11 โดยมีผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 53

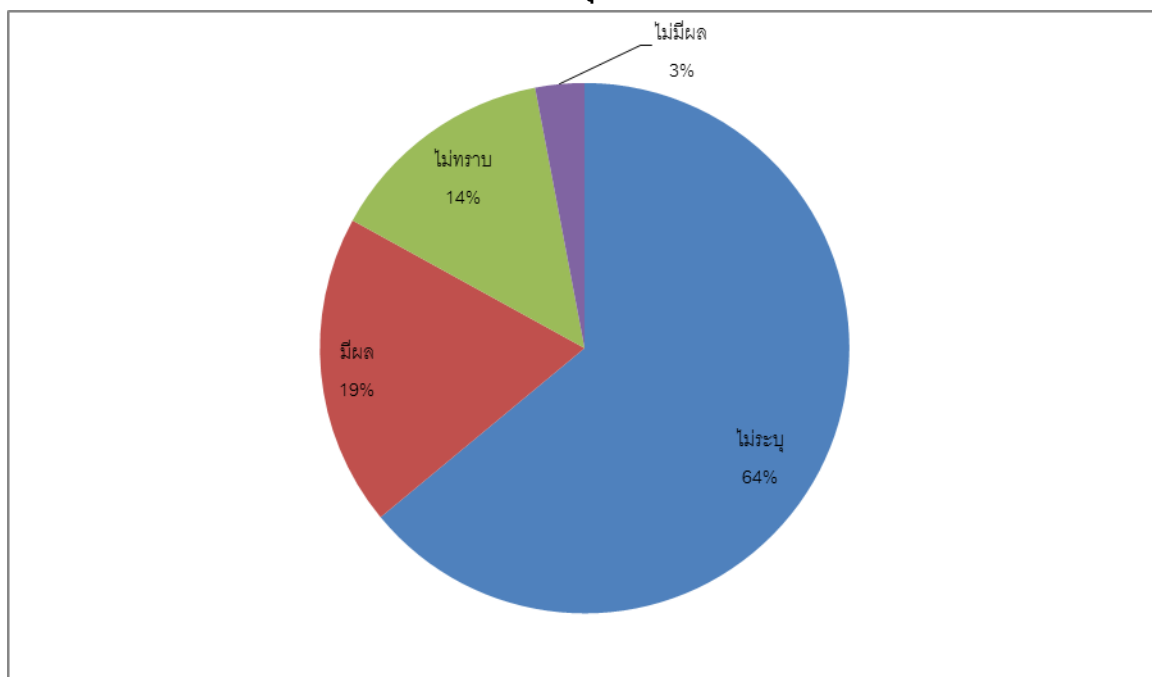
รู้จักเขตสงวนและวัฒนธรรมพิเศษ หรือไม่

แผนภาพที่ 18 การสำรวจความรู้เรื่องเขตวัฒนธรรมพิเศษ

จากการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ร้อยละ 63 ไม่รู้จักเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ ในขณะที่ร้อยละ 32 เคยได้ยินข่าวหรือมีผู้กล่าวถึงเรื่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ มีเพียงร้อยละ 4 เท่านั้นที่รู้จักและทราบข้อมูล

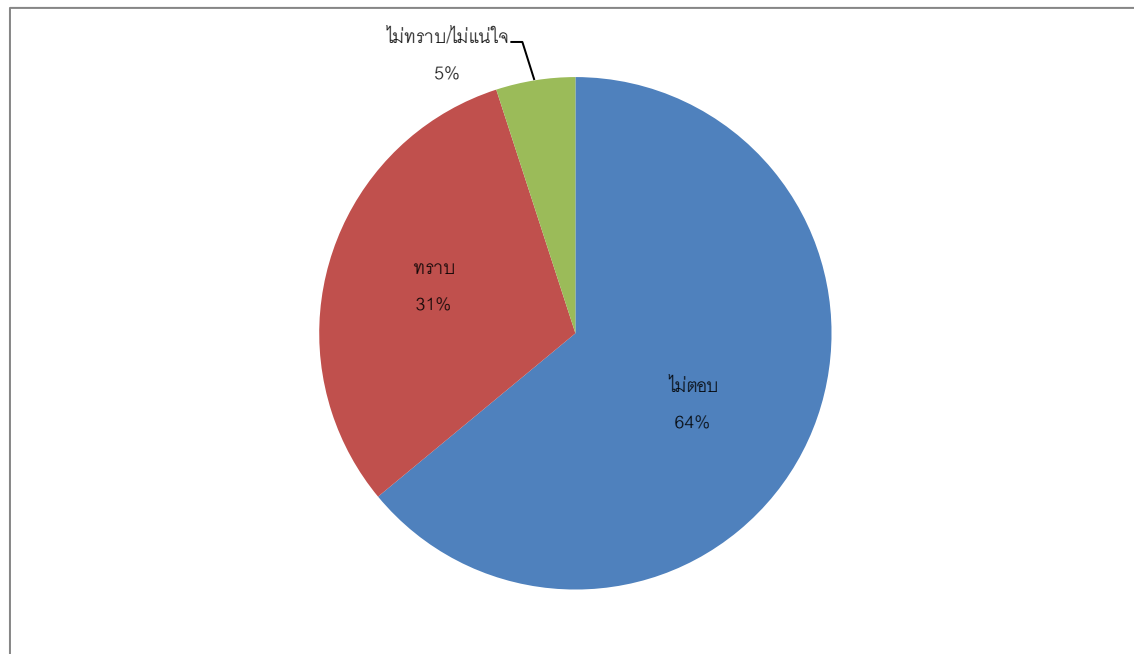
เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษมีผลอย่างไรต่อชุมชน

แผนภาพที่ 19 ความคิดเห็นในเรื่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษมีผลอย่างไรต่อชุมชน

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ตอบแบบสอบถามไม่รู้จักรื่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ ในส่วนที่ตอบว่ารู้จักเรื่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษนั้นมีความเข้าใจว่า เรื่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษมีผลต่อชุมชนคิดเป็นร้อยละ 19 ไม่ทราบ คิดเป็นร้อยละ 14 ส่วนกลุ่มที่เชื่อว่าไม่มีผลต่อชุมชน คิดเป็นร้อยละ 3

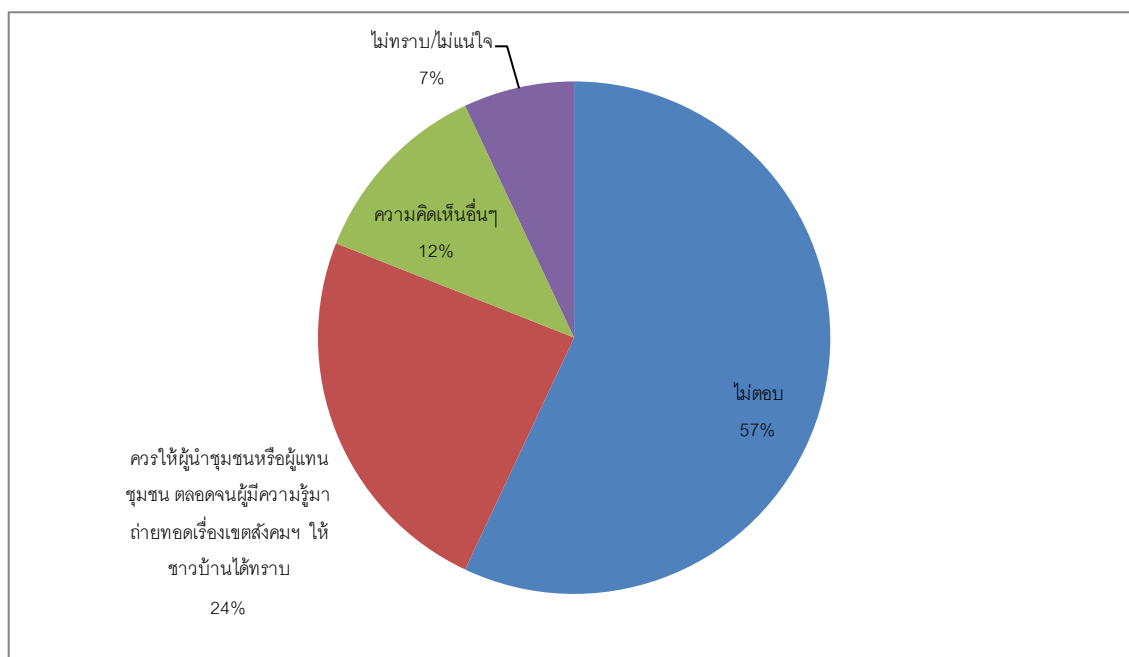
พื้นที่ชุมชนของท่าน/ชุมชนใดที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่นำร่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

แผนภาพที่ 20 ความคิดเห็นในเรื่องพื้นที่ชุมชนของท่าน/ชุมชนใดที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่นำร่องพิเศษ

จากการสอบถามความคิดเห็นเรื่องพื้นที่ชุมชนของท่าน/ชุมชนใดที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่นำร่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษหรือไม่ พบว่า ไม่ระบุ/ไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาคือ ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 31 โดยมีเพียงร้อยละ 5 ที่ทราบเรื่องพื้นที่ชุมชนของท่าน/ชุมชนใดที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่นำร่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษเท่านั้น

วิธีใดที่จะทำให้ชาวเลรับรู้เรื่องมติ ครม.และเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษมากขึ้น

แผนภาพที่ 21 เรื่องวิธีที่ทำให้ชาวเลรับรู้เรื่องมติ ครม.และเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษมากขึ้น

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ตอบแบบสอบถามไม่รู้จักรื่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ ในส่วนที่ตอบว่ารู้จักเรื่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษนั้น มีวิธีที่จะทำให้ชาวเลรับรู้เรื่องมติ ครม.และเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษมากขึ้น พบว่าควรให้ผู้นำชุมชนหรือผู้แทนชุมชน ตลอดจนผู้มีความรู้มาถ่ายทอดเรื่องเขตสังคมฯ ให้ชาวบ้านได้ทราบ

ชาวเลที่ทำนรู้จักที่เป็นตัวอย่างที่ดี นำเชิดชูคือใคร

ชาวอุรักลาไวย์ ได้แก่ นายกิตติ ประโมังกิจ (สะป๋า) นายโอภาส จิตเป็น (เกาะสิเหร่) นางแสงโสม หาญทะเล (เกาะหลีเป๊ะ) นายสนธิ แซ่ซั่ว (ราไวย์) นายพรชัย สมุทรวารี และผู้ใหญ่บ้านเกาะหลีเป๊ะ (คนปัจจุบัน)

ชาวมอแกน ได้แก่ นายห้อง กล้าทะเล (ทุ่งหว้า) นางฝน กล้าทะเล นายคล่อง สะหมั่น (ทุ่งหว้า) อรรรณ หาญทะเล (ทับตะวัน) นางลาม หาญทะเล (ทับตะวัน) นิคม (ท่าใหญ่) ป้านี (ทุ่งหว้า) นางกิมตัน กล้าทะเล (เกาะนก)

ชาวมอแกน ได้แก่ จุริย์ กล้าทะเล (เกาะสุรินทร์)

ชุมชนที่เข้มแข็งน่าเชิดชูที่สุดคือชุมชนใด

ชุมชนชาวอุรุกรากลาไวย์บ้านสะพานราไวย์ และเกาะสิเหร่ ในจังหวัดภูเก็ต ชุมชนสังกาดู๋ จังหวัดกระบี่ และชุมชนบนเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล

ชุมชนชาวมอแกนบ้านทุ่งหั่ว ทับปลา บางขยะ ทับตะวัน เกาะนก บ้านหินลาด ในจังหวัดพังงา ชุมชนบ้านท่าฉัตรไชย หินลูกเดียว จังหวัดภูเก็ต

ชุมชนชาวมอแกนบนเกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา

ภาคผนวก ก

กำหนดการ

งาน “ รวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ” ครั้งที่ 4

(มอแกน..มอแกลน..อุรักลาโว้ย)

ณ. ชุมชนชาวเลบ้านทุ่งหว้า ต.คึกคัก อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา

วันที่ 9-10 พฤศจิกายน 2556

วันที่ 9 พฤศจิกายน 2556

10.00 – 12.00 น. ลงทะเบียน / พบปะ / เยี่ยมชมชุมชนนิทรรศการ / การแสดงวัฒนธรรมชาวเล

12.00 – 13.00 น. รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

13.00 – 14.00 น. ประธาน * และผู้ว่าราชการจังหวัดพังงาเดินทางมาถึง

ผู้แทนชาวเลและผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา กล่าวรายงาน

ประธาน ให้นโยบายและกล่าวเปิด

14.00 – 16.30 น. เวทีเสวนา “ สานพลัง พลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมชาวเล ”

โดย รศ.ดร.ชยันต์ วรรณะภูดี นักวิชาการชาติพันธุ์*

พลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง ประธานอนุกรรมการแก้ปัญหาที่ดินชาวเล

ผู้แทนรัฐบาล / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานกฤษฎามนตรี / กระทรวงยุติธรรม (กรมคุ้มครองสิทธิ และ DSI)สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน / กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ / กระทรวงวัฒนธรรม / กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมอุทยาน) / ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร / มูลนิธิชุมชนไท / สถาบันวิจัยสังคมจุฬาฯ ฯลฯ

16.30 – 22.00 น. รับประทานอาหาร และ การแสดงทางวัฒนธรรม

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2556

09.00 – 10.00 น. วัฒนธรรมชาวเล

10.00 – 11.00 น. เครือข่ายชาวเลประกาศเจตนารมณ์และยื่นข้อเสนอต่อผู้แทนรัฐบาล / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

11.00 – 12.00 น. ประกาศเจตนารมณ์ ร่วมกัน / ร่วมปิดงานโดย ชาวเล ตัวแทนรัฐบาล ภาคีความร่วมมือ

แบบสอบถาม งาน “รวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 4 “
ณ ชุมชนชาวเล บ้านทุ่งหว้า จังหวัดพังงา วันที่ 9-10 พฤศจิกายน 2556

ส่วนที่ 1: ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 4

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง
3. อายุ.....ปี
4. สถานภาพสมรส

☐ 1.โสด

☐ 2.แต่งงานหรืออยู่ด้วยกันแต่ไม่ได้จดทะเบียน

☐ 3.แต่งงานแบบจดทะเบียน

☐ 4.แยกกันอยู่

☐ 5.หย่าร้าง

☐ 6.หม้าย

☐ 7.มีคู่ครองหลายคน (ในเวลาเดียวกัน)
5. การศึกษา

☐ 1. ไม่ได้รับการศึกษา

☐ 2. ประถมศึกษา (ป.1-ป.3)

☐ 3. ประถมศึกษา (ป.4-ป.6)

☐ 4. มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ 5. มัธยมศึกษาตอนปลาย

☐ 6.ปวช.

☐ 7. ปวส./อนุปริญญา

☐ 8.ปริญญาตรี

☐ 9. สูงกว่าปริญญาตรี

☐ 10. อื่นๆ (ระบุ).....
6. อาชีพ

☐ 1.แม่บ้าน

☐ 2. ประมงพื้นบ้าน

☐ 3.ค้าขาย

☐ 4.รับจ้างทั่วไป

☐ 5. รับราชการ/จนท.รัฐ

☐ 6. นักเรียน/นักศึกษา

☐ 7. สื่อมวลชน

☐ 8. ธุรกิจส่วนตัว

☐ 9. องค์กรพัฒนาเอกชน

☐ 10. พนักงานบริษัท

☐ 11. นักวิชาการ

☐ 12. อื่นๆ ระบุ
7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน บาท
8. ท่านเป็น

☐ ชาวเลหรือญาติ
☐ 1. มอแกน ☐ 2. มอแกลน ☐ 3. อูรักลาไย
☐ 4. เขย/สะใภ้ชาวเล

☐ ผู้ที่ไม่ได้เป็นชาวเลหรือญาติ
☐ 1. ผู้สนใจทั่วไป ☐ 2. นักท่องเที่ยว ☐ 3. สื่อมวลชน
☐ 4. องค์กรพัฒนาเอกชน/องค์กรชุมชน
☐ 5. นักวิชาการ/อาจารย์/นักศึกษา ☐ 6.ข้าราชการหรือหน่วยงานรัฐ
☐ 7.ธุรกิจเอกชน ☐ 8.อื่นๆ ระบุ
- 9.มาจาก หมู่บ้าน..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

10. ท่านมาร่วมงานเป็น ☐ 1. ครั้งแรก (ตะกั่วป่า จ.พังงา) ☐ 2. ครั้งที่ 2 (ราไวย์ จ.ภูเก็ต)
☐ 3. ครั้งที่ 3 (ราไวย์ จ.ภูเก็ต) ☐ 4. ครั้งที่ 4 (ทุ่งหว้า จ.พังงา)

11. ส่วนที่ชอบมากที่สุดของงาน

- ☐ 1. พิธีเปิด/พิธีศักดิ์สิทธิ์ ☐ 2. เวทีเสวนา ☐ 3. การแสดงศิลปวัฒนธรรม ☐ 4. กีฬาพื้นบ้าน
☐ 5. อื่นๆ ระบุ.....

12. ท่านมีความพึงพอใจในการมาร่วมงานครั้งนี้ ในด้านต่างๆ มากน้อยเพียงใด

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย)					หมายเหตุ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
ข้อมูล/การประสานงาน/นัดหมาย						
ความสะดวกในการเดินทาง						
สถานที่จัดงาน						
อาหาร						
กิจกรรมในงาน						
อื่นๆ ระบุ						

13. งานรวมญาติฯ น่าจะจัดบ่อยเพียงใด ☐ 1. ปีละครั้ง ☐ 2. ปีละ 2 ครั้ง ☐ 3. อื่นๆ ระบุ.....

14. ควรจัดงานรวมญาติฯ เฉพาะกลุ่มหรือไม่

- ☐ 1. ควร เพราะ.....
☐ 2. ไม่ควร เพราะ.....

15. สถานที่จัดงานรวมญาติฯ ครั้งต่อไปควรเป็นที่ใด

- ☐ 1.หาดราไวย์ ☐ 2. แหลมตึกแก ☐ 3. หาดป่าตอง ☐ 4. เกาะลันตา ☐ 5. แหลมตง ☐ 6. เกาะหลีเป๊ะ
☐ 7. เกาะอาดัง ☐ 8. เกาะเหลา ☐ 9. เกาะสุรินทร์ ☐ 10. อื่นๆ ระบุ

เพราะเหตุใดควรจัดงานรวมญาติฯ ที่นั่น

- ☐ 1. สะดวกในการเดินทาง พื้นที่จัดงานกว้างขวาง ☐ 2. หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงาน
☐ 3. อยากให้จัดที่หมู่บ้านของตนเอง พื้นที่สงบหน้า ☐ 4. อยากไปเยี่ยมญาติ/เที่ยวชุมชนอื่น

- ☐ 5. นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสร่วมงาน ☐ 6. พื้นที่มีปัญหาสะสม/ยังไม่ได้แก้ไข
- ☐ 7. อื่นๆ ระบุ

16. ควรมียกกิจกรรมใดเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ เพราะเหตุใด (ระบุกิจกรรม 3 อย่าง พร้อมเหตุผลแต่ละข้อ)

1.เพราะ.....
2.เพราะ.....
3.เพราะ.....

17. ผลสำคัญที่สุดที่ได้รับจากการจัดงาน

- ☐ 1. สนุกสนาน/ได้เที่ยว ☐ 2. ฟันธงเครือข่ายติดปะกัน ☐ 3. สาธารณชนได้รับรู้เรื่องชาวเล
- ☐ 4. ฝ่ายนโยบายเห็นปัญหาและเข้าใจมากขึ้น ☐ 5. อื่นๆ ระบุ

18. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับงานรวมญาติฯ

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2: ความคิดเห็นทั่วไป

19. ท่านคิดว่าจุดแข็งที่สำคัญที่สุดของชาวเลคืออะไร

- ☐ 1. ความเข้มแข็งสามัคคีช่วยเหลือกันในยามที่เผชิญปัญหา ☐ 3. การทำมาหากินทางทะเล/การทำประมง
- ☐ 2. วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาวเล ☐ 5. ศิลปะการแสดงร้องเงี้ยว
- ☐ 4. ภูมิปัญญาของชาวเลที่สั่งสมมานานนับร้อยปี อาทิ การสังเกตคลื่นลม ☐ 7. ความมีน้ำใจ
- ☐ 6. ความเชี่ยวชาญเรื่องการว่ายน้ำและดำน้ำ ☐ 10. สมถะ ไม่สะสม
- ☐ 8. รักความสนุกสนาน ☐ 9. ฝีมือในด้านการทำอาหาร
- ☐ 11. อื่นๆ ระบุ

20. ท่านคิดว่าจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของชาวเลคืออะไร

- ☐ 1. การไม่รู้หนังสือ หรือมีการศึกษาน้อย ☐ 2. ขาดการรวมตัว หรือการทำงานเพื่อส่วนรวม
- ☐ 3. ความไม่รู้กฎหมาย ไม่รู้เท่าทันผู้อื่น ☐ 4. ความยากลำบากในการสื่อสารภาษาไทย
- ☐ 5. ไม่ได้รับการยอมรับ ถูกมองด้วยอคติ ☐ 6. การดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ☐ 7. อุปนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนรักสงบ ขี้อาย ไม่สู้คน ไม่กระตือรือร้นในการติดตามการแก้ปัญหา
- ☐ 8. ความยากจน และไม่มีเงิน ☐ 9. อื่นๆ ระบุ

21. ท่านคิดว่าปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเลคืออะไร มีสาเหตุและที่มาของปัญหาอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขปัญหานั้นอย่างไรบ้าง (ตอบได้ 3 ลำดับ กรุณาระบุชุมชนที่มีปัญหาหนักหน่วงที่สุด 3 ลำดับ)

ลำดับ	ปัญหาที่สำคัญของชุมชนชาวเล	สาเหตุและที่มาของปัญหา	ชุมชน	แนวทางการแก้ไขปัญหา
	ปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย			
	ปัญหาการไม่มีพื้นที่ทำกินทางทะเล พื้นที่จอดเรือ ฯลฯ			
	ปัญหาด้านสาธารณสุขโรคอาทิ การขาดแคลนไฟฟ้า ประปา ห้องน้ำไม่เพียงพอ			
	ปัญหาการถูกบุกรุกพื้นที่ทางจิตวิญญาณ อาทิ สุสาน และพื้นที่ประกอบพิธีกรรม			
	ปัญหาเรื่องสัญชาติ/บัตรประชาชน			
	ปัญหายาเสพติด			
	อื่นๆ ระบุ			

ส่วนที่ 3: ประเด็นข้อสอบถามเพิ่มเติมเรื่องมิติ ครม./เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

22. ท่านรู้จักมิติ ครม.ชาวเล หรือไม่

- ☐ 1. ไม่เคยได้ยิน/ไม่รู้จัก (ข้ามไปตอบข้อ 25) ☐ 2. เคยได้ยินข่าวหรือมีผู้กล่าวถึงเรื่องมิติครม.
☐ 3. รู้จักและทราบข้อมูลว่าเป็น

23. ท่านคิดว่า มติ ครม.มีผลอย่างไรต่อชุมชนอย่างไร

- ☐ 1. เป็นแผนนโยบาย ไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ การหาเงินใน/นอกพื้นที่เขตอุทยานฯ ก็ยังถูกจับ
- ☐ 2. ช่วยได้ไม่มาก แต่ยังคงมีอะไรปกป้องและทำให้คนภายนอกรู้จักและเข้าใจชาวเลมากขึ้น
- ☐ 3. มติครม.สามารถช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชนชาวเลได้
- ☐ 4. อื่นๆ ระบุ ☐ 9. ไม่ทราบ

24. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อให้มติ ครม.มีผลใช้จริงหรือไม่ อย่างไร

- ☐ 1. ควรออกเป็นกฎหมายรองรับเพื่อบังคับใช้ได้จริง
- ☐ 2. คนที่เกี่ยวข้องต้องมารู้/รับฟังด้วยกันทั้งนายทุน ชาวเล และผู้ที่มีอำนาจทางกฎหมาย
- ☐ 3. อื่นๆ ระบุ
- ☐ 4. ไม่มีข้อเสนอแนะ

25. ท่านรู้จักเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษหรือไม่

- ☐ 1. ไม่เคยได้ยิน/ไม่รู้จัก (จบการสัมภาษณ์) ☐ 2. เคยได้ยินข่าวหรือมีผู้กล่าวถึงเรื่องมติครม.
- ☐ 3. รู้จักและทราบข้อมูลว่าเป็น.....

26. ท่านคิดว่า เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ มีผลอย่างไรต่อชุมชน

- ☐ 1. มีผลคือ.....
- ☐ 2. ไม่มี ☐ 9. ไม่ทราบ

27. ท่านทราบหรือไม่ว่าพื้นที่ชุมชนของท่าน/ชุมชนใดที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่นำร่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

- ☐ 1. ทราบ ☐ 2. ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ

28. วิธีใดที่จะทำให้ชาวเลรับรู้เรื่องมติ ครม.และเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษมากขึ้น

- ☐ 1. ควรให้ผู้นำชุมชนหรือผู้แทนชุมชน ตลอดจนคนผู้มีความรู้มาถ่ายทอดเรื่องเขตสังคมฯ ให้ชาวบ้านได้ทราบ
- ☐ 2. อื่นๆ ระบุ
- ☐ 3. ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ

29. ท่านคิดว่าชาวเลที่ท่านรู้จักที่เป็นตัวอย่างที่ดี น่าเชิดชูคือ

.....

และชุมชนที่เข้มแข็งน่าเชิดชูที่สุดคือชุมชน

.....

30. ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนออื่น ๆ เกี่ยวกับการทำงานเรื่องชาวเล

.....

.....

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ 0-2218-7366, 0-2218-7376
โทรสาร 0-2255-2353
Email: indigenous.ru@hotmail.com
www.andaman.cusri.chula.ac.th